

Ἑταιρεία Φωκικῶν Μελετῶν

Σελίδες πρὶν Φωκίδα

Χαλκοῦν Φωκέων 357 - 346 π.Χ.

Ἀμφισσα

2017

ΤΙΤΛΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ : ΣΕΛΙΔΕΣ ΑΠ' ΤΗ ΦΩΚΙΔΑ
Έκδίδεται κάθε έξάμηνο
Τεύχος 159, Ιανουάριος - Ιούνιος 2017
Κωδικός Έντύπου 073730

ΙΔΡΥΤΗΣ : Έταιρεία Φωκικών Μελετών
Άμφισσα 331 00
Τηλέφωνο 698 3523614
e-mail: efmeleton@yahoo.gr

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ Νικόλαος Δ. Καστανάς
ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΥΛΗΣ : Όδός Ι. Γιδσιάννου 9
Άμφισσα Τ.Κ. 331 00
Τηλ. 22650 28991 – 22650 79174

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΙΩΑΝΝΗΣ ΡΑΜΜΟΣ, ΠΡΟΕΔΡΟΣ Ε.Φ.Μ.
ΕΠΙΤΡΟΠΗ : ΧΑΡ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ, ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΒΙΒΗ ΚΑΣΤΡΙΤΗ, ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΣΙΝΤΑΒΗΣ, ΤΑΜΙΑΣ
ΑΝΘΟΥΛΑ ΤΣΑΡΟΥΧΑ, ΕΦΟΡΟΣ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΖΟΥΜΑΣ, ΜΕΛΟΣ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΟΥΤΣΟΚΛΕΝΗΣ, ΜΕΛΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΥΑΙΣΘΗΣΙΕΣ: α) ΤΑ ΣΑΡΑΝΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ	
β) Ίερά Μονή Βαρνάκοβας	1/7949
γ) Μονοτονικό σύστημα, δ) Σολωμός Διονύσιος	3/7951
ΙΩΑΝΝΗΣ ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ: Ή Ίερά Μονή Βαρνάκοβας στή Δωρίδα	
καί ή προσφορά της στό "Έθνος"	4/7952
Ε.Φ.Μ.: Ό όπλαρχηγός πού έκδικήθηκε τό θάνατο	
του Άθανασίου Διάκου	16/7964
ΓΙΑΝΝΗΣ ΖΟΡΙΑΝΟΣ: Άπό τό Δωρικό Δημοτικό Λόγο	18/7966
ΜΙΧΑΛΗΣ ΗΛΙΑΔΗΣ: Άπό τήν Έπανάσταση στή Φωκίδα	
στό σήμερα	23/7971
Ε.Φ.Μ. : Το λεξικό τών τσοπάνηδων	31/7979
ΙΧΝΗΛΑΤΗΣ : Τά άηδόνια της Άρτοτίνας	35/7983
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΚΟΝΤΟΓΙΩΡΓΟΥ: Οί συνέπειες της κατάργησης	
του πολυτονικού συστήματος	37/7985
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ: «Έχει ό καιρός γυρίσματα»	
«Τό γουναράδικο»	42/7990
ΝΕΑ ΤΗΣ ΦΩΚΙΔΑΣ	43/7991
ΝΕΑ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ	47/7995

ΕΥΑΙΣΘΗΣΙΕΣ

α) ΤΑ ΣΑΡΑΝΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ

Ἡ ἔταιρεία μᾶς σεμνῆνεται γιατί φέτος κλείνουν 40 χρόνια ἀπό τότε πού ξεκίνησε τήν ἔκδοση τοῦ περιοδικοῦ τῆς «ΣΕΛΙΔΕΣ ΑΠ' ΤΗ ΦΩΚΙΔΑ».

Τό περιοδικό τοῦτο πέρασε ἀπό Συμπληγάδες καί πολλές καί μεγάλες, ἀλλά κατόρθωσε νά συγκεντρώσει ἐπαίνους καί κολακευτικά σχόλια γιά τήν πλούσια, πρωτοδημοσιευμένη ὕλη πού φιλοξένησε καί ἰδιαίτερα χωρίς χρῶμα.

Παρακαλοῦμε ὅλους ὅσους ἀγαπᾶνε τό περιοδικό τοῦτο νά τό βοηθήσουν μέ ὅλους τους τρόπους.

Γ.Ν.Κ.

β) Ἱερά Μονή Παναγίας Βαρνάκοβας

Τό Βυζαντινό Μοναστήρι τῆς Φωκίδας πού ιδρύθηκε τό 1077 μ.χ..

Μέ μεγάλη ἐκπληξη καί λύπη τό Πανελλήνιο ἐνημερώνεται ἀπό τά ΜΜΕ γιά τήν καταστροφική πυρκαγιά . Λίγο ἀργότερα τό ἐπίσημο ἀνακοινωθέν τῆς Ι.Μ. Φωκίδας ἀναφέρει:

«Στήν δυσάρεστη καί τραγική θέση βρέθηκε ἀπό ἐχθές ἡ Ἱερά Μητρόπολή μας μετά ἀπό τήν ὀλοκληρωτική καταστροφική πυρκαϊά πού ξέσπασε στό ἱστορικό μοναστήρι τοῦ 11ου αἰώνα Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Βαρνακόβης τήν Κυριακή 29 Ἰανουαρίου 2017.

Ἡ πυρκαϊά ξεκίνησε ἀπό ἄγνωστη μέχρι στιγμῆς αἰτία. Οἱ ἰσχυρές δυνάμεις τῆς Πυροσβεστικῆς (Ναυπάκτου, Ἀχαΐας, Ἱτέας, Μεσολογγίου) ἔδωσαν μάχη μέ τίς φλόγες γιά νά περισώσουν τό ἱστορικό μοναστήρι. Ἡ φωτιά λόγω τῆς παλαιότητας τῶν ἐγκαταστάσεων ἐξαπλωνόταν μέ ταχύτητα μέ ἀποτέλεσμα τό ἔργο τῆς πυροσβεστικῆς ἦταν ἀρκετά δύσκολο.

Ἡ καταστροφική πυρκαϊά ἦταν ὀλοκληρωτική γιά τό ἱστορικό μοναστήρι. Οἱ 17 περίπου μοναχές εἶναι καλά στήν ὑγεία τους καί κατάφεραν νά σώσουν τήν θαυματουργική εἰκόνα τῆς Παναγίας τῆς Βαρνάκοβας καθῶς καί τά Ἱερά Λείψανα τῆς Μονῆς.

Σέ λίγες ἡμέρες μετά τήν ἀποχώρηση τῶν δυνάμεων τῆς πυροσβεστικῆς, ἡ Ἱερά Μονή Παναγίας Βαρνακόβης θά ξεκινήσει τῆς προ-

σπάθειες αποκατάστασης τών ζημιών μέ τήν βοήθεια τής Ἱερᾶς Μητροπόλεως ἀλλά καί τοῦ κόσμου.

Ὁ Σεβασμιώτατος Ποιμενάρχης μας ἀπό τήν πρώτη στιγμή στάθηκε στό πλευρό τών μοναζουσών τής Ἱερᾶς Μονῆς καί κάνει ἐκκλήση πρός τοὺς πιστοὺς γνωρίζοντας τήν κρισιμότητα τής οἰκονομικῆς συγκυρίας, ὥστε νά βοηθήσουν προκειμένου νά ἀρχίσει ἐκ νέου ἡ ἀνοικοδόμησις τοῦ ἱστορικοῦ μοναστηριοῦ, καθὼς καί ἡ ἐπιβίωσις τών 17 μοναζουσών.

Γιὰ τήν ἀνοικοδόμησις τής Ἱερᾶς Μονῆς Κοιμήσεως τής Θεοτόκου Βαρνακόβης, ἡ Ἱερά Μονή ἀνοιξε τραπεζικό λογαριασμό στόν ὁποῖο μποροῦν νά συνδράμουν ὅσοι τό ἐπιθυμοῦν γιὰ τήν ἀναβίωσις καί πάλι τής ἱστορικῆς μονῆς. Ὁ λογαριασμός ἔχει ἀνοιχτεῖ στό κατάστημα τής Ἑθνικῆς Τράπεζας καί ὁ ἀριθμός εἶναι:

IBAN Λογαριασμοῦ GR7101104260000042654500125 Ἀριθμός Λογαριασμοῦ 42654500125

καί γιὰ ὅσους βρίσκονται στό ἐξωτερικό καί ἐπιθυμοῦν νά βοηθήσουν:

ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΚΟΙΜΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ GR71 0110 4260 0000 4265 4500 125 SWIFT BIC: ETHNGRAA

Ἐπίσης γιὰ πληροφορίες σχετικά μέ τή μονή μπορεῖτε νά ἀπευθυνθεῖτε στό τηλέφωνο τής Ἱερᾶς Μητροπόλεως 22650 28224 καί στό τήλ. τής Μονῆς 6946 248 615».

Τά λόγια περιττεύουν. Ἡ εὐαισθητοποίηση εἶναι δεδομένη.

Η Ε.Φ.Μ. στίς 23-24 & 25 Νοεμβρίου 2007 στό 11ο Συνέδριό της μαζί μέ τήν Ὁμοσπονδία Συλλόγων Παρνασσίδας εἶχε ὡς θέμα «Ἡ προσφορά τοῦ Ἱεροῦ κλήρου καί τῶν Ἱερῶν Μονῶν τῆς Φωκίδας στό Ἕθνος καί τήν περιοχὴ της στήν περίοδο τῆς Τουρκοκρατίας στήν Ἐθνεγερσία τοῦ 1821 καί τῆ Νεοελληνική περίοδο».

Στά πλαίσια τοῦ θέματος τοῦ ἐν λόγω Συνεδρίου ὁ Γιάννης Ἡλιopoulos (Γιάννης Ζωριάνος) μίλησε γιά τήν Ι. Μ. Βαρνάκοβας καί τήν προσφορά της στό Ἕθνος.

Ἀπό τά πρακτικά πού τηρήθηκαν ἀπό τήν Ε.Φ.Μ. δημοσιεύουμε αὐτούσια τήν εἰσήγηση τοῦ Γιάννη Ζωριάνου σέλ. 164-186 καί τίς ἐρωτήσεις – ἐπισημάνσεις καθὼς καί τήν εἰσήγηση τοῦ Εὐάγγελου Νικολιδάκη γιά τήν Ἀποκατάσταση τῆς Ἱστορικής ἀλήθειας. (Σέ συνέχειες)

Ι.Γ.Ρ.

γ) Ὅπως διαπιστώνεται ἡ Ε.Φ.Μ. συνεχίζει νά δημοσιεύει χρησιμοποιώντας τό πολυτονικό μετά καί ἀπό σχετικά ὁμόφωνη ἀπόφαση τοῦ Δ.Σ. ὅταν τέθηκε θέμα ἀλλαγῆς του.

Τό 2016 στήν ἔκδοση Σεπτεμβρίου τῆς μηνιαίας ἐφημερίδας Ἀποστράτων Ἀξιωματικῶν Ἀεροπορίας (ΕΑΑΑ) «ΗΧΩ ΤΩΝ ΑΙΘΕΡΩΝ» διαβάσαμε τό σχετικό του Ὑποπτέραρχου (ἐ.ἀ.) Δημητρίου Κοντογιώργου τό ὁποῖο καί ἀναδημοσιεύουμε αὐτούσιο στή σελίδα 37/7985 τοῦ παρόντος.

Ι.Γ.Ρ.

δ) «Σολωμός Διονύσιος»

Ὅτιδήποτε θελήσει νά πεῖ κανεῖς γιά τήν ποιητική περίπτωση τοῦ Διονυσίου Σολωμοῦ θά εἶναι λίγο, ἀφοῦ ὁ πλοῦτος στίς καρδιάς του, στίς ψυχῆς του, τοῦ γλωσσικοῦ αἰσθήματος, ἀλλά καί τῶν ἰδανικῶν του, ὁ πλοῦτος στίς Ἑλλάδος καί στίς ποιητικῆς του καθαρότητας εἶναι μέγας. Αὐτόν τόν πλοῦτο κληρονόμησε ὁ Σολωμός στήν πνευματική Ἑλλάδα, στήν Ἑλλάδα πού «βγήκε ἀπ' τά κόκκαλα τῶν Ἑλλήνων τά ἱερά». Στίς ὁ μέγας Ἐθνικός στίς ποιητής, ὁ Διονύσιος Σολωμός, γεννήθηκε στή Ζάκυνθο τήν ἀνοιξη τοῦ 1798 καί πέθανε στήν Κέρκυρα στίς 21 Φεβρουαρίου 1857, δηλαδή 160 χρόνια ἀπό φέτος τό 2017 καί γιά τό λόγο τοῦτο κάνουμε τό μνημόσυνο τοῦτο.

Γ.Ν.Κ.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ

Ἡ Ἱερὰ Μονή Βαρνάκοβας στή Δωρίδα καί ἡ προσφορά της στό ἔθνος

1. Ὁ προσδιορισμός τοῦ Μοναστηριοῦ τῆς Βαρνάκοβας στόν Ἑλλαδικό χῶρο, στή Φωκίδα καί Δωρίδα.

Στήν καρδιά τῆς Ρούμελης, τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδας, στό Νομό τῆς Φωκίδας καί στό Νοτιοδυτικό τμήμα τῆς ἐπαρχίας Δωρίδας, ζῇ τό Μεγαλομονάστηρο "Παναγία ἡ Βαρνάκοβα" ἀπό τῆς ἰδρύσεώς του κατά τό 1077, ἀπό τόν Δωριέα Ἀσκητῇ καί ὄσιο Ἀρσένιο, ἐπὶ δέκα περίπου αἰῶνες.

Τό Μεγαλομονάστηρο τῆς Βαρνάκοβας στά χίλια (1.000) χρόνια τῆς ζωῆς του ἔχει γίνει τό κέντρο καί ὁ πυρήνας πλήθους παραδόσεων, ἱστορικῶν γεγονότων καί λαογραφικῶν εἰδήσεων, ἀλλά κυρίως ἀποτελεῖ ΟΡΘΟΔΟΞΟ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟ ΙΕΡΟ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΟ ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ, ΠΕΡΑ ΑΠΟ ΤΟ ΚΑΤΑΦΥΓΙΟ ΤΩΝ ΠΙΣΤΩΝ. Ἄς πᾶμε κοντά του εὐλαβικοὶ προσκυνητές...

2. Οἱ δρόμοι προσπέλασης πρὸς τό Δωρικό χριστιανικό ἱερό μοναστήρι "Παναγία ἡ Βαρνάκοβα"

Πολλαπλές οἱ ἐπιλογές, πού ὁδηγοῦν τελικά στόν "Κόμβο" τοῦ χωριοῦ Κάμπος, τῆς παλαιᾶς ἐθνικῆς ὁδοῦ Ναυπάκτου - Ἀθηνῶν, ὅπου τό παλαιό "Χάνι τοῦ Φασουλᾶ", ἀπό τά δυτικά τοῦ ὁποίου ἀνηφορίζει πρὸς τό μοναστήρι καί γιά πέντε χιλιόμετρα, ὥραϊος ἀσφαλτόδρομος κατασκευασμένος πρόσφατα καί μετὰ τήν ἐγκατάσταση στή Βαρνάκοβα κατά τό 1992 τῆς ἱερᾶς Γυναικείας Μοναστικῆς Ἀδελφότητος μέ Ἡγουμένη τῇ γερόντισσα Θεοδοσία Ἀνδρικοπούλου.

α) Μέ ἀφετηρία τῇ Ναύπακτο, ἡ ἐθνική ὁδός Ναυπάκτου-Λιδωρικίου-Ἀμφισσας μᾶς ὁδηγεῖ στή διασταύρωση Βαρνάκοβας, ψηλά στό Χάνι τοῦ Φασουλᾶ. Εἶναι μιά σύντομη διαδρομή μέ ἐξαιρετική θέα πρὸς τόν Κορινθιακό, τό Μοριά, τόν κάμπο τοῦ Μόρνου καί τήν κοιλάδα τοῦ Εὐπαλίου μέ τά χωριά τους. Τήν ὁδὸ αὐτὴ ἀκολουθοῦν οἱ προσκυνητές οἱ προερχόμενοι ἀπό Μοριά, Ἰόνια νησιά, Δυτικὴ Ἑλλάδα καί Ἥπειρο,

ἐποχοῦμενοι σέ μία ἀπόσταση ... χιλιόμετρων.

β) Οἱ ἀπό τήν ὀρεινή Ναυπακτία καί ὀρεινή Δωρίδα προερχόμενοι ἀκολουθοῦν τό τμήμα τῆς ἴδιας ἐθνικῆς ὁδοῦ, πού πορεύεται τήν κοίτη τοῦ Μόρνου ποταμοῦ κι ἀνηφορίζει στό γνωστό μας Χάνι. Ἡ πορεία αὐτή γίνεται μέσα σέ δασωμένο περιβάλλον.

γ) Οἱ ἀπό τήν Ἀμφισσα προσκυνητές καί ἀπό αὐτή διερχόμενοι ἔχουν δύο ἐπιλογές.

1) Τόν ὥραϊο παραλιακό δρόμο Ἰτέας-Ναυπάκτου καί μέχρι τόν κόμβο Εὐπαλίου, ἀπ' ὅπου καλή ἀσφαλτοστρωμένη ὁδός ὁδηγεῖ διά μέσου τοῦ Εὐπαλίου κι ἄλλων οἰκισμῶν πάνω, ψηλά στό Μοναστήρι (εἶναι χτισμένο σέ ὑψόμετρο 760 μέτρων) καί

2. Τήν παλαιά ἐθνική ὁδὸ Ἀμφισσας - Λιδωρικίου - Φράγματος - Ναυπάκτου καί μέχρι τόν κόμβο Βαρνάκοβας, μέ τά πολλά τῆς ἐνδιαφέροντα σέ μία διαδρομὴ ... χιλιόμετρων.

Ξενάγηση

Τά τελευταῖα χιλιόμετρα τῆς διαδρομῆς διατρέχονται μέσα σέ δάσος δρυῶν κι ἔχουν ἐξαιρετική θέα πρὸς Βαρδούσια-Γκιώνα, φράγμα, κοιλάδα μέσω Μόρνου, βουνά τῆς Δωρίδας καί τῆς Ναυπακτίας μέ τά ἀμφιθεατρικά τους χωριά.

Τό Μοναστήρι Παναγία ἡ Βαρνάκοβα καταλαμβάνει ὁλόκληρο ἕνα ὄχυρό ὕψωμα, στίς ἀνατολικές πλαγιές τοῦ ὄρους Ἅγιος Ἀνδρέας, δυτικό παρακλάδι τοῦ ὄρους Τρίκορφο καί περιβάλλεται ἀπὸ ἀπέραντο δάσος δρυῶν, καστανιῶν καί κέδρων, ἔκτασης 135.000 στρεμμάτων κατὰ τό μελετητὴ Π. Καλονάρο, ἀπὸ τήν ὁποία τά 6.500 στρέμματα εἶναι ἐκμεταλλεύσιμα καί ἀποτελοῦν τὴ μοναδική πηγὴ ἐσόδων τῆς Ἱερᾶς αὐτῆς Μονῆς. Νά σημειωθεῖ ἐδῶ πρέπει, ὅτι ἡ ὠραιότατη αὐτὴ θάλασσα πρᾶσινου προστατεύεται μόνο ἀπὸ τὴ Θεία Πρόνοια. Πουθενά δέν διακρίνονται νὰ ὑπάρχουν ἀντιτυπικές ζώνες, καί δρόμοι προσπέλασης πυροσβεστικῶν ὀχημάτων. Τό δέ τοποθέσιον τῆς Βερνικώβης ἦν ἐπὶ τόπου πεδινοῦ ἐν μέσω ἀνωμάλου, δηλαδή λακκώδη, ὀρίζων δέ καί τούς τόπους τούτους, ἀπὸ δέ τόν πόρον τοῦ ὀνομαζομένου ποταμοῦ Μόρνου, ἕως τό ἄκρον τῆς θαλάσσης καί ἕως τό παλαιοκλήσι, τοῦ ὀνομαζομένου Ἀγίου Νικολάου μέ ὅλον τόν λόγγον καί ἀφιερῶθη εἰς τό αὐτὸ μοναστήριον παρὰ τοῦ εὐσεβεστάτου Ἑμμανουήλ τοῦ Πορφυρογεννήτου...

Αυτό αναφέρει σχετικά τό παλαιότατο κτητορικό τοῦ μοναστηριοῦ Πα-
ναγία ἡ Βαρνάκοβα τοῦ 1212 μ.Χ. σχετικό μέ τήν ἰδιοκτησία τοῦ περι-
βάλλοντος τό Μοναστήρι χώρου καί διευκρινίζει τόν τρόπο πού ἡ
Βαρνάκοβα κατέχει αὐτό τό δάσος. Ἀφιέρωση δηλαδή στό Μοναστήρι
τμήματος γῆς μέ ὅλη τή ζωντανή του ὑπόσταση: οἰκίσεις ἀνθρώπων,
κτῆματα, λιβάδια, δάση, φάμπρικες, ἀπό τήν τότε τοῦ 12^{ου} μ.Χ. αἰώνα
αὐτοκρατορική ἡγεσία τοῦ Ἑθνους τοῦ Βυζαντινοῦ αὐτοκράτορα Μανουήλ
Κομνηνοῦ.

Τό ἔγγραφο ἀποτελεῖ μία ἀκόμα μαρτυρία γιά τήν πολιτιστική ση-
μασία πού ἔδιναν οἱ ἡγήτορες τοῦ ἔθνους στό θεσμό τῶν μοναστηριῶν καί
στήν περίπτωσή μας στήν πολιτιστική ἀποστολή τῆς Βαρνάκοβας στήν κε-
ντρική Ρούμελη.

Ἡ στήριξη τῶν θεραπεπόντων τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Ναζωραίου, ὥστε οἱ
δραστηριοτήτες τους νά ἐκπολιτίζουν τά ἔθνη καί τό πνεῦμα τῶν ἀνθρώ-
πων τῆς περιοχῆς τους ἦταν βασική ἐπιλογή τῶν ἡγητόρων τοῦ βυζα-
ντινοῦ μας κράτους.

Καί αὐτό τό πνευματικό ἔργο, πού τό ἔθνος μέ τούς ταγούς του ἀνέ-
θεσε στή Βαρνάκοβα εὐεργετώντας την, τό Μεγαλομονάστηρο τῆς σημε-
ρινῆς Λωρίδας διαχρονικά καί πολλαπλά ἀνταπέδωσε καί συνεχίζει νά
τό κάνει.

ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΑ

1. Δεξιά τῆς εἰσόδου στόν περιβάλλοντα χῶρο τοῦ Μοναστηριοῦ, μαρ-
μαρίνη στήλη ἀναφέρεται στό ὀλοκαύτωμα τῆς Βαρνάκοβας, κατά τήν
26η Μαΐου τοῦ 1826, κορυφαῖο γεγονός τῆς συμμετοχῆς τοῦ Μοναστη-
ριοῦ της στόν Ἀγώνα τῆς Ἑθνεγερσίας τοῦ 1821-1829. Ἡ ἀντίσταση στόν
Κιουταχῆ ἀγωνιστῶν καί καλογέρων ἦταν ἓνας πεισματικός ἀγώνας 23
ἡμερῶν γεμάτος ἡρωϊσμούς καί θυσίες, πού κατέληξε σέ ἡρωϊκή ἔξοδο
(ἔπεσαν τότε δύο καλόγεροι) τῶν ὑπερασπιστῶν καί ἀνατίναξη τοῦ Μο-
ναστηριοῦ ἀπ' τοῦς τούρκους...

Ἡ Βαρνάκοβα, σάν κέντρο ἀντίστασης τῶν δυνάμεων Ἀνδρίτσου Σια-
φάκα, μετά τό ὀλοκαύτωμα, ἐξακολούθησε τό συμμετοχικό της ἔργο στόν
μεγάλο τοῦ ἔθνους Ἀπελευθερωτικόν Ἀγώνα καί μέχρι τήν τελευταία
μάχη τῆς κοντινῆς Ναυπάκτου, Ἀπρίλιος τοῦ 1829, μέ ἔνοπλους καλο-
γέρους, μέ ἐφόδια πρός τά στρατεύματα τοῦ ἔθνους, μέ περίθαλψη τῶν

δυστυχούντων ἀγωνιστῶν καί πολιτῶν.

Συντονιστής τῆς ὅλης προσφορᾶς τῆς Βαρνάκοβας στὸν ἀγῶνα γιὰ τὴν λευτεριά τοῦ ἐλληνικοῦ ἔθνους, ἀπὸ τὴν περίοδο ἀκόμα τῆς δράσης στὴν εὐρύτερη περιοχή τοῦ Μοναστηριοῦ, τῶν ἀποστόλων τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας Ἰωαννικίου, Ἡσαΐα, Δαμιανοῦ, Ζαφεΐρη, Σακελλίωνα, Λιδωρίκη, Παπα-Πολίτη κ.λπ., ἦταν ὁ ἡρωϊκὸς ἡγούμενος τῆς Βαρνάκοβας Κοσμάς Θεοχάρης, φιλικὸς καί ὁ ἴδιος μέ τὴν ὀργανωμένη συγκέντρωση ἐφοδίων καί χρημάτων, τὴ μύηση τῶν πολιτῶν στὰ Μετόχια τῆς Μονῆς, τοὺς βασικοὺς τῆς πυρῆνες μέ τὴ συνεργασία τοῦ μοναστηριοῦ μέ τοὺς ἀρχηγούς τῶν κλεφταρματωλῶν ἀκόμα ἐλληνικῶν δυνάμεων Σκαλτσόδημου, Διάκου, Σιαφάκα, Ἀποκορίτη, Καραμεσίνη, Μαστραπᾶ κ.λπ.

Πλήθος ἐγγράφων στὰ Γενικά Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους, ἀλλὰ καί ἔγγραφα διασωζόμενα στὸ ἀρχεῖο τῆς Βαρνάκοβας, μέ πολλές λεπτομέρειες ἐπιβεβαιώνουν αὐτές ἐδῶ τίς πληροφορίες...

2. Ἀνεβαίνοντας τὸ γραφικὸ δρομάκι τοῦ περίβολου πάνωθὲ μας κι ἀνάμεσα στὶς δροσερές κι ἀρωματισμένες ἀναπνοές λουλουδιῶν κι αἰωνόβιων δρυῶν καί καστανόδεντρων ὑψώνεται τὸ ὀχυρὸ περιτείχισμα τοῦ Μεγαλομοναστηρίου τῆς Βαρνάκοβας. Παρὰ τίς νέες προσθήκες, τίς πράγματι ἐντυπωσιακές, τὸ τεῖχος μέ τοὺς ἀγῶνες του εἶναι ὁμιλητικότατο. Ἐκεῖ ἀποσπάσματα ἐχθρικά καί συμμορίες ληστῶν (Γερακάρης) ἔσπασαν τὴν ὁρμή τους. Καταφύγιο ψυχῶν ἀλλὰ καί κλεφταρματωλῶν καί κάποτε διερχόμενων τυράννων, διηγεῖται ἀγῶνες καί μάχες καί θυσίες ἐπιβίωσης τοῦ ντόπιου πληθυσμοῦ καί τῶν πολεμικῶν ἡγετῶν του. Κελαηδοὺν καί μέλπουν, ψάλλουν καί τραγουδοῦν σάν ἀρχαῖοι θηβαῖκοί πολύκλειδοι αὐλοί, οἱ παλιές πολεμίστρες τοῦ τείχους, τοὺς παιᾶνες τοῦ Ζαχαριᾶ κι ἄλλων τοπικῶν ἀνυπότακτων πολεμιστῶν τῆς Δωρίδας:

Ὁ Κωνσταντάρης κλείστηκε μέσα στὸ Μοναστήρι.

*Μέρα καί νύχτα πολεμάει, μέρα καί νύχτα ρίχνουν,
χωρὶς ψωμί, χωρὶς νερό, χωρὶς· κᾶνα μιντάνι.*

Κι ὁ Ταχίρ-Κώστας φώναξε κι ὁ Ταχίρ-Κώστας λέει:

“Προσκύνα Κωνσταντάρη μου, σά νύφη στολισμένη.

Προσκύνα Κώστα τό σπαθί, προσκύνα τὴν ποδιά μου.

Θά σέ κεράσω τουφεκιές, θά σέ κεράσω βόλια”.

Κι ὁ Κωνσταντάρης φώναξε μέ τό σαπαθί στὰ δόντια:

“Τώρα θά δεῖς Ταχίρ-Άγᾶ τοῦ Κωνσταντάρᾳ τό σπαθί
τοῦ Χρόνη τό ντουφέκι...”

Τσακιῶντ’ οἱ Τοῦρκοι σάν τραγιά κι ὁ Κώστας σάν κεσέμι...

Πόσοι τέτοιοι ἀγῶνες καί πόσες τέτοιες θυσίες στά 1.000 χρόνια ζωῆς
τῆς Βαρνάκοβας. Ἀλογάριαστοι...

Ένας τοῦ ἔθνους γρανίτινος βράχος, ἡ Βαρνάκοβα, πού πάνω του χτυπημένοι διαλύθηκαν οἱ κατά καιρούς ἐπίβουλοι ἐχθροί μας... Τά δημοτικά τραγούδια καί οἱ θρῦλοι τῆς περιοχῆς, πού ἀναφέρονται στή Βαρνάκοβα, μαρτυρίες εἶναι ἀδιάψευστες τῆς προσφορᾶς αὐτοῦ ἐδῶ τοῦ Μοναστηριοῦ στήν ὑπόθεση τοῦ ἔθνους μας. Μαρτυρίες εἶναι τοῦ ἄδολου λαοῦ τῆς περιοχῆς καί μάλιστα τῆς Δωρίδας.

3. Στό κέντρο τοῦ ὅλου μοναστηριακοῦ συγκροτήματος τῆς Βαρνάκοβας δεσπόζει τό Καθολικό, δεῖγμα τῆς συνεργασίας Κράτους (Ἔθνους) καί Μοναστηριοῦ. Πρόκειται γιά τόν τρίτο ναό, πού ἀναστήλωσε ὁ κυβερνήτης Ἰωάννης Καποδίστριας, κατά τό 1831, δύο μόλις χρόνια μετά τή λήξη τοῦ Ἀγῶνα τῆς Ἐθνικῆς Παλιγγενεσίας, ἐπιχορηγῶντας τή Μονή μέ τό ποσό τῶν 1.800 ἀργυρῶν φοινίκων. Ἦθελε ἔτσι νά ἀναγνωριστεῖ ἔμπρακτα ἡ προσφορά τῆς Βαρνάκοβας κατά τόν Ἀγῶνα.

Ὁ ναός τοῦ Καποδίστρια ἀναστηλώθηκε στή θέση τοῦ ἀνατιναχθέντος ἀπό τοὺς Τούρκους, κατά τό ὀλοκαύτωμα τῆς Βαρνάκοβας στίς 26 Μαΐου τοῦ 1826. Ὅλη ἡ σχετική ἀλληλογραφία ὑπάρχει στά Γ.Α.Κ. καί στά ἔγγραφα τοῦ Κυβερνήτη, ἀλλά καί στό ἀρχεῖο τῆς Μονῆς. Ἀπόδειξη τῆς προσφορᾶς τῆς Βαρνάκοβας πρὸς τό ἔθνος, πλὴν τῶν πολλῶν ἐγγράφων, πού ἀφοροῦν τά εἰς αὐτὴν πολεμικά γεγονότα τοῦ 1821-1829, ἀποτελεῖ καί ἡ ἐνεπίγραφη πλάκα, ἀνάμεσα στό δίλοβο παράθυρο τοῦ ἱεροῦ, ὅπου οἱ Ἡπειρώτες κτιστάδες χαράκωσαν. “Νέος κτίτορ ηπιρσιν τις θιας ταφτις μονις ο κιβερνίτις Ιοανις Αντινιου Καποδιστριας ηνε εις αφτιν τιν μονιν ιερομοναχοι ονομαζομενι Κοσμας, Παρθενιος, Ανατολιος, Χρισανθος, Καλιστραος η ασοφι ηπερετες ετος 1831”.

Ὁ Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδας, αὐτό τό φωτεινό καί διορατικό πνεῦμα, διέγινωσε τόν διακριτό, μά καθοριστικό ἐκπολιτιστικό ρόλο τῆς Ἐκκλησίας καί τῆς Βαρνάκοβας, πρὸς τὴν πορεία ὑπαρξῆς καί ἀνοδικῆς πορείας τοῦ Ἔθνους κι ἔτσι ἐνίσχυσε τό Μοναστήρι, κατά τὴν ὥρα πού τῷχε ἄμεση ἀνάγκη. Ὁ Καποδίστριας δέν ἐβλεπε κάποια ἄλλη δύναμη,

πού θά μπορούσε ν' ἀντικαταστήσει τό πολιτιστικό ἔργο τῆς ἐκκλησίας. Οὔτε τέτοιος λόγος ὑπῆρχε, οὔτε τέτοια ἀνάγκη. Καί δικαιώθηκε πλήρως. Καί ἡ ἐκπολιτιστική ἀποστολή τῶν Ὁρθόδοξων Παραδοσιακῶν Μονῶν μας καί τῆς Βαρνάκοβας συνεχίζεται καί τό ἔργο τους ἀποδίδει. Ὁ λαός τό βλέπει, τό ἀναγνωρίζει, τό ἐνισχύει. Καί τό ἐνστικτό του εἶναι ἀλάθητο...

4. Ἡ πάντοτε ἀγαστή συνεργασία μεταξύ Βυζαντινῆς Πολιτείας καί ἐδῶ τῆς Βαρνάκοβας μαρτυρεῖται καί στό ἐσωτερικό τοῦ Καθολικοῦ τοῦ Μοναστηριοῦ, πού σέ δύο φάσεις τῆς Βυζαντινῆς περιόδου ἀναστηλώθηκε καί διακοσμήθηκε, τόσο ἀπ' τοὺς αὐτοκράτορες Κομνηνοὺς τῆς Πόλης, ὅσο καί ἀπὸ τοὺς Δεσπότες τῆς Ἡπείρου, στήν ὕστερη Βυζαντινή περίοδο.

Ἔτσι, ὁ ἀρχικός ναός τοῦ Ἀρσενίου ἀνακατασκευάστηκε ἀπ' τοὺς Βυζαντινοὺς, πού κατασκεύασαν καί τά ὠραιότατα μαρμαροθέματα τοῦ δαπέδου. Ἀργότερα οἱ Ἡπειρώτες τοῦ Δεσποτάτου κυβερνήτες πρόσθεσαν τό νάρθηκα, συμπλήρωσαν τὴ διακόσμηση, κατασκεύασαν κρύπτες-ὀστεοφυλάκια καί πολλὰ μέλη τῆς οἰκογενείας τους ἐτάφησαν ἐκεῖ, ὅπως μαρτυρᾶνε οἱ ἐνεπίγραφες μαρμάρινες πλάκες: *"Ἦγαγεν ἡμᾶς ὧδε θανάτου νόμος-Σεβαστοκράτωρ Ἄννα καί Κωνσταντῖνος. Καί λοῖσθον δαυτὸν δεσπότην Κωνσταντῖνον πρό τῆς δίκης ρῦσαι με τῆς καταδίκης"*. Ἡ κτητορική ἐπιγραφή πάνω ἀπὸ τὴ θύρα εἰσόδου ἀπὸ τό νάρθηκα, εἶναι μιὰ ἄλλη μαρτυρία τῶν ἐδῶ ἀναφερόμενων προσφορᾶς κι ἀνταπόδοσης μετὰξὺ Βαρνάκοβας καί διαχρονικῆς ἐθνικῆς ἐξουσίας καί τ' ἀντίθετα: *"Δεδόμηται τῇ τοῦ Θεοῦ συνεργίᾳ ἐκ τοῦ μή ὄντος ὁ Θεῖος καί πάνσεπτος ναός τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου παρὰ τοῦ Ὀσιωτάτου μοναχοῦ κυροῦ Ἀρσενίου ἐπὶ Κοσμᾶ τοῦ Ἀγιωτάτου Πατριάρχου ἔτους σφπε (1077), ὁ δέ β' Ναός διὰ τοῦ μοναχοῦ κυροῦ Ἰωάννου, βασιλεύοντος Κυροῦ Μανουήλ τοῦ Πορφυρογεννήτου, ἐπὶ Νικολάου τοῦ Ἀγιωτάτου Πατριάρχου, ἔτους σγνζ', ινδ. ια (1149)"*.

Ἡ σημασία τῆς Βαρνάκοβας γιὰ τὴν πολιτιστικὴ πορεία τοῦ λαοῦ τῆς περιοχῆς της καί πλατύτερα πρὸς τό Ἔθνος, εἶχε ἔμπρακτα ἀναγνωριστεῖ ἀπὸ τοὺς ἡγήτορες τοῦ Μεσαιωνικοῦ Ἑλληνισμοῦ.

5. Ἐξετάζοντας προσεκτικὰ τὸν ἐσωτερικὸ στόλο τοῦ Καθολικοῦ τῆς Βαρνάκοβας, διακρίνουμε πλούσια καί ὠραιότατη τὴν πρακτικὴ ἐφαρμογὴ τῶν Καλῶν, λεγόμενων, Τεχνῶν.

α) Παρατηρούμε τό παγκόσμιας μοναδικότητας, κατά τούς είδικούς, "μαρμαρόθεμα" τοῦ δαπέδου τοῦ ναοῦ, μέ τίς σπάνιες κι ἐκφραστικότες συμβολικές του παραστάσεις.

β) Ἀπολαμβάνουμε μέ ἰδιαίτερη συγκίνηση τίς καλλιτεχνικές ἐξάρσεις τοῦ τεχνίτη-κατασκευαστῆ τοῦ μοναδικοῦ ξυλόγλυπτου τέμπλου μέ τίς ἀγιογραφικές παραστάσεις.

γ) Βλέπουμε τήν ἀγιογραφία τοῦ ναοῦ μέ τίς φορητές καί μή εἰκόνες.

δ) Ἐντυπωσιαζόμαστε ἀπό τήν ὅλη ἀρχιτεκτονική τοῦ κτιρίου...

Ὅλ' αὐτά δέν ἀποτελοῦν, ἄραγε, πρακτικές καί διαχρονικές, ἀξιοπρόσεχτες ἐφαρμογές τῶν τεχνῶν τῆς ἀρχιτεκτονικῆς, τῆς γλυπτικῆς, τῆς ἀγιογραφίας, τῆς διακοσμητικῆς; Μήπως δέν ἀποτελοῦν ἀπτά πολιτιστικά στοιχεῖα, πού τό Καθολικό τῆς Βαρνάκοβας ἀνεμπόδιστα προσφέρει στό πνεῦμα τῶν ἐπισκεπτῶν του; Ἀποτελοῦν αὐτά τά στοιχεῖα, ἔστω κι ἐλάχιστη προσφορά στό κομμάτι τοῦ ἔθνους πού κατοικεῖ στήν περιοχή τοῦ μοναστηριοῦ σέ ὅ,τι ἀφορᾷ τόν ἐκπολιτισμό του ἤ ὄχι; Τό ἴδιο δέ συμβαίνει καί μέ τίς ἐπιδράσεις πάνω στό πνεῦμα τῶν ἐπισκεπτῶν; Ἄν νάί, τότε χειροπιαστή εἶναι ἡ διαχρονική, πολιτιστική προσφορά τῆς Βαρνάκοβας πρός τό ἔθνος μας. Καί συμβαίνει αὐτό μέ ἔργα ὁρατά καί προσβάσιμα κι ὄχι μέ λόγια καί θεωρίες...

6. Ἄς ἔρθουμε τώρα σέ ἕναν ἄλλο τομέα. Στή λειτουργία καί τίς ἄλλες ἱερές ἀκολουθίες καί τά κηρύγματα, πού τελοῦνται κι ἀκούγονται στό Καθολικό τῆς Μονῆς τῆς Παναγίας Βαρνάκοβας.

α) Ποιά γλώσσα διαβάζεται καί φάλλεται καί κηρύσσεται; Μήπως εἶναι ἄλλη ἀπ' τήν ἐλληνική, ἀπ' τή γλώσσα τοῦ ἐλληνικοῦ ἔθνους καί μάλιστα μέ τή διαχρονική της ἐξέλιξη; Μήπως ἄλλη γλώσσα μιλάμε καί γράφουμε καί διαβάζουμε; Ἀρχαιοελληνικό γλωσσικό ἰδίωμα, μεσαιωνική τῶν Ἑλλήνων γλωσσική ἐκφραση, νεοελληνική διάλεκτος, ὠραιότατα συνδεδεμένα μεταξύ τους καί μέ τό μέλος ἐξευγενίζουν τίς ψυχές μας. Ἡ ἐκκλησιαστική γλώσσα εἶναι ἕνα διαχρονικό, ἀδιάρρηκτο θησαυροφυλάκιο τοῦ ἐθνικοῦ μας λόγου καί ἡ Βαρνάκοβα ἔχει σ' αὐτό τό δικό της μερίδιο, τή δική της γλωσσική προσφορά πρός τό λαό τῆς περιοχῆς της, καθῶς χειρίζεται αὐτή τή γλώσσα μέ ἀκρίβεια καί θρησκευτική εὐλάβεια...

β) Τό μέλος τώρα τῆς ὕμνογραφίας κι ὁλόκληρης τῆς ἐκκλησιαστικῆς

πρακτικῆς. Μήπως δέν ἀποτελεῖται ἀπό τούς τρόπους τῆς ἀρχαιοελληνικῆς μουσικῆς παράδοσης, στή βυζαντινὴ τῆς ἐξέλιξη καί σημειογραφία μέ τὴν καθολικὴ τους μετονομασία στοὺς ὀχτῶ ἀριθμημένους ἤχους; Ἡ ἴδια μουσικὴ μας παράδοση δέν ἀποτελεῖ τὸ μέλος τῶν δημοτικῶν μας τραγουδιῶν; Στά ὀρθόδοξα, παραδοσιακά μας μοναστήρια καί ἐδῶ στή Βαρνάκοβα θεραπεύεται ἡ παραδοσιακὴ ἑλληνικὴ μουσικὴ, ἡ λεγόμενη καί βυζαντινὴ, στήν ὁποία στηρίζει τὸ μέλλον τῆς καί ἡ σύγχρονη μουσικὴ μας ἔκφραση. Ἄν αὐτὴ ἡ δραστηριότητα δέν ἀποτελεῖ οὐσιαστικὴ προσφορά πρὸς τὸ ἔθνος καί τὸ μικρὸ του τμῆμα, τὸν προσκυνητὴ λαὸ τῆς περιοχῆς, τότε ἡ ἔννοια τῆς προσφορᾶς ἀπαιτεῖ εἰδικὴ ἔρευνα.

Καί γεννιέται τὸ ἐρώτημα. Ποῦ καί πῶς καί γιὰ ποιοὺ λόγους εἶναι δυνατός ἓνας χωρισμὸς ἐκκλησίας καί κράτους, πέρα ἀπὸ τὸ γνωστὸ καί ἐφαρμοζόμενο διαχρονικὰ διακριτὸ τους ρόλο. Μήπως νὰ τὸ γυρίσουμε στά λατινικά καί στή λεγόμενη λάτιν μελωδία; Μὴ γένοιτο! Συνδετικὸς κρίκος ὁλόχρυσος τοῦ ἑλληνικοῦ μας ἔθνους εἶναι ἡ ὀρθόδοξη πίστη καὶ ἐκκλησία μας μέ τίς ἱερές τῆς τελετές καὶ ἀκολουθίες. Ὅλοι μας τὸ γνωρίζουμε καί δέν τὸ πολεμάμε...

7. Ξενάγηση στά ἀρχεῖα τῆς Βαρνάκοβας. Ἐδῶ ἐντοπίζεται τὸ μέγιστο πρόβλημα τῆς Βαρνάκοβας καί τοῦ λαοῦ τῆς εὐρύτατης περιοχῆς τῆς. Ὁ ἄλλεγα μάλιστα, πῶς θὰ πρέπει νὰναι καί τοῦ ἔθνους, ὅταν βλάπτεται ἓνα πολιτιστικὸ του στοιχεῖο, ἓνα κύτταρό του, ἔστω καί τὸ ἐλάχιστο ν' ἀδικεῖται. Πρόκειται γιὰ τὴν ἀπώλεια τοῦ μέγιστου μέρους τῶν Ἀρχείων τοῦ Μοναστηριοῦ, πού γιὰ πολλοὺς λόγους ἦταν πολυτιμότερα καὶ ἀναντικατάστατα.

Ὁ ἡρωϊκὸς ἡγούμενος Κοσμᾶς Θεοχάρης στά χρόνια τοῦ 1821 καί τῶν μεγάλων πολεμικῶν γεγονότων γύρω ἀπὸ τὴ Βαρνάκοβα καί τὴν τελικὴ τῆς καταστροφῆς, εἶχε κατορθώσει νὰ διαφυλάξει καί νὰ διασώσει τὸ ἀρχεῖο τῆς Μονῆς καί οἱ διάδοχοί του νὰ τὸ διατηρήσουν, ὅπως ἤξεραν καί μποροῦσαν, σχεδὸν ἀνέπαφο μέχρι τῆ δεκαετίας τοῦ 1990, λίγο πρὶν καί λίγο μετὰ ἀπὸ τὸ θάνατο τοῦ τελευταίου ἡγούμενου καί καλόγερου Ἀμβρόσιου Γεωργακοῦ. Τότε μέ τὴν ὀρφάνια καὶ ἐρήμωση τοῦ Μοναστηριοῦ χάθηκαν τὰ περισσότερα τῶν ἀρχείων τῆς Βαρνάκοβας καὶ ἀποδεκατίσθηκε ἡ πλούσια βιβλιοθήκη τῆς...

Κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ ἔτους 1967 ἐρευνητικὴ ὁμάδα τοῦ Πανεπιστη-

μίου Ἀθηνῶν μέ ἐπικεφαλῆς τῆς τόν καθηγητῆ Γ. Κόλλια ἔκανε μία συστηματική καί ἐνδελεχῇ μελέτῃ τῶν ἀρχείων τῆς Βαρνάκοβας (ἐλληνικῶν, λατινικῶν, τουρκικῶν, ρωσικῶν ἐγγράφων) καί τῶν μέχρι τό 1850 χρονολογουμένων κι ἀποθησαύρισε 10.000 ἔγγραφα!

Τά μικροφίλμς τῶν ἐγγράφων αὐτῶν, ἡ ομάδα Κόλλια, ὅπως ὁ ἴδιος ἀναφέρει στήν “Ἐκθεση Παλαιογραφικῶν Ἐρευνῶν ἐν ταῖς ἱεραῖς μοναῖς Προυσσοῦ Εὐρυτανίας καί Βαρνακόβης Δωρίδος”, δημοσιευμένη στήν Ἐπετηρίδα Ἐπιστημονικῶν Ἐρευνῶν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ἀριθμός 862CιK9, τόμος Α΄, σελίδα 657 καί συνέχεια), κατέθεσε στό Ἱστορικό Σπουδαστήριο τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

Κι ἐδῶ ἐντοπίζονται παραλείψεις, εὐθύνες, ἀδικήματα. Σήμερα στή Βαρνάκοβα εὐρίσκονται στίς προθῆκες τῶν Ἀρχείων μόνο μερικές ἑκατοντάδες ἀρχειακῶν ἐγγράφων, χρονολογουμένων ἀπό τοῦ 17ου αἰῶνα, δύο κώδικες-βιβλία δωρεῶν καί ταξιμάτων καί λαογραφικός θησαυρός συγκεντρωμένος σέ 59 κατάστιχα...

Τό Ἱστορικό ἀρχεῖο τοῦ μοναστηριοῦ δέν προστατεύτηκε ἡ δέν πρόφθασαν οἱ ἀρμόδιοι νά τό προστατεύσουν, ὅπως κάποια στιγμή ἔκαναν μέ τά ἱερά κειμήλιά του. Ἀλλά, κατά δυστυχία, ὅμως μᾶς βεβαιώνουν οἱ ἐρευνητές, οὔτε καί τό Ἀρχεῖο Κόλλια βρίσκεται στό Ἱστορικό Σπουδαστήριο τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν!...

Τί ἀκριβῶς συμβαίνει μέ τίς ὁργανωμένες ὑπηρεσίες τῆς σύγχρονης πολιτείας τοῦ ἔθνους μας καί τό ἴδιο θά πρέπει ν’ ἀναρωτιέται... Ἀραγε οἱ διοργανώτριες καί συνδιοργανώτριες ἀρχές αὐτοῦ ἐδῶ τοῦ Συνεδρίου, εἶναι σέ θέση κι ἐπιθυμοῦν νά ἐρευνήσουν τό ὅλο θέμα, ὥστε νά ἀνευρεθοῦν τά ἐπεξεργασμένα ἀρχεῖα τῆς Βαρνάκοβας στό Ἱστορικό Σπουδαστήριο τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καί νά δοθοῦν στή δημοσιότητα τά πράγματι ἐθνικῆς σημασίας ἔγγραφα; Θά τό τολμήσουν; Ἰδού ἡ ἀπορία... Νά γιατί ἡ ἐρευνητική καί πράγματι κοπιαστική καί δαπανηρή ἐργασία τῆς ἐπιτροπῆς Κόλλια ἔπρεπε ὄχι μόνο νά διαφυλάξει στό Ἱστορικό Σπουδαστήριο τό ὕλικό τῶν ἐρευνῶν τῆς, γιά τίς ἐπιστημονικές ἐρευνες, ἀλλά ταυτόχρονα νά τό δημοσιεύσει γιά προσφορά πρὸς τό λαό τῆς περιοχῆς τῆς Βαρνάκοβας καί τό ἔθνος. Γιά τήν ἀναμφισβήτητη ἔτσι διάσωσή του προβλέποντας κι αὐτή τή μέθοδο. Μισές δουλειές...

Ἀλλ’ ὅμως ἀπό τά διασωθέντα καί δημοσιευθέντα ἔγγραφα τοῦ

ἀρχείου Βαρνάκοβας - ἑλληνικά, βενετικά, τουρκικά, ρωσικά - πολλὰ στοιχεῖα τοὺς ἀφοροῦν τὸ ἐδῶ θέμα μας "Προσφορά τοῦ Μοναστηριοῦ τῆς Βαρνάκοβας στὴν περιοχὴ τῆς καὶ στὸ Ἔθνος". Ἐτσι ἀπὸ τὰ ἔγγραφα αὐτά:

α) Διαπιστώνεται ἡ κοινωνικὴ δράση τῆς Βαρνάκοβας καὶ ἡ προσφορά τῆς

1. Σάν ἄσυλο ἀνιάτων.

2. Σάν παράγοντας συνδρομῆς στὶς ἀνάγκες τοῦ ἔθνους συμμετέχοντας κυρίως οἰκονομικά στὸν ἀγῶνα ἀνασυγκρότησης τοῦ νέου ἑλληνικοῦ κράτους, ὅπως τὴν κατάρτιση ἐθνικοῦ στόλου, οἰκονομικὴ στήριξη τῆς Ἐταιρείας Φυλακῶν τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, τῆς Ἐταιρείας Διάδοσης τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων.

3. Σάν παράγοντας στήριξης τοῦ λαοῦ τῆς περιοχῆς καὶ λειτουργῶντας σάν χρηματοοικονομικὸ κέντρο. Περὶ τὰ 40 ἔγγραφα ἀναφέρονται σὲ ὑποθέσεις οἰκονομικῆς στήριξης καὶ δανεισμοῦ πολιτῶν, ἀλλὰ καὶ ὁμάδων ἀναξιοπαθούντων κατὰ τὴν περίοδο τῆς Τουρκοκρατίας κι ὕστερα ἀπ' αὐτή.

4. Σάν παράγοντας καὶ τοπικὴ ἀρχὴ διάσωσης τῶν κτημάτων τῶν τότε ραγιάδων ἀπὸ τίς αὐθαιρεσίες τῶν Τούρκων μέ ἀγορές καὶ εἰκονικές ἀποδοχές κτηματικῶν παραχωρήσεων καὶ ἀγῶνες γιὰ τὴ νομικὴ τους προστασία, ὅπως δείχνουν ὑπάρχοντα σουλτανικά φερμάνια, ἀλλὰ 194 τουρκικά ἔγγραφα καὶ περίπου 117 ἐνετικά καὶ ἑλληνικά.

Αὕτῃ ἡ δραστηριότητα τῆς Βαρνάκοβας εἶχε τεράστια ἐθνικὴ σημασία, πέρα ἀπὸ τὴν ἀνακούφιση τῶν ἀγροδίαιτων τῆς περιοχῆς... Ἀρκεῖ νὰ σκεφτοῦμε, ὅτι στὴ Μικρὰ Ἀσία ὅταν οἱ ἐκκλησίες καὶ τὰ μοναστήρια ἔχασαν τίς περιουσίες τους, μέ τίς ὁποῖες ἔδιναν ἐργασίες στοὺς πιστοὺς καὶ τοὺς προστάτευαν γενικά μέ τίς παροχές τῶν προϊόντων τους, ὁ λαὸς αὐτός ἐλαχιστοποιήθηκε, συρρικνώθηκε, ἔφυγε στὰ παράλια, ἐξαφανίστηκε. Κάτι παρόμοιο ἔγινε σὲ Ἰμβρο καὶ Τένεδο, στὴν Κωνσταντινούπολη τὸ 1955, στὴν Κύπρο, τριάντα τόσα χρόνια συμβαίνει (Μελέτη Διογένη Ξανάλατου. Βλέπε βιβλιογραφία).

5. Σάν Κέντρο Ἑλληνικῶν Γραμμάτων καὶ Παιδείας. Ἐτσι:

α) Διασώζονται ἐκδόσεις ἀρχαίων Ἑλλήνων συγγραφέων Λειψίας, Βιέννης, Παρισίων, Ἐνετίας, Ἀθηνῶν, ἀνεκτίμητης ἀξίας.

β) Διασώζονται βιβλία μουσικά, ιστορικά, ξένης και ελληνικής λογοτεχνίας, ιστορικά, ιατρικά, γεωγραφικά, φιλοσοφικά, θεολογικά, πού συνιστούν ένα είδος έγκυκλοπαίδειας και σημαίνουν πώς η Βαρνάκοβα πράγματι προσέφερε πνευματικά στο λαό της περιοχής της και μάλιστα διαχρονικά μέ τον κεντρικό της πυρήνα στο μοναστήρι και τά μετόχια της. Άς αναλογιστούμε τά ελληνικά σχολεία πού κατά καιρούς λειτούργησαν σ' αυτή και τήν μέσω αυτών διακίνηση τών ιδεών.

8. ΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ ΤΗΣ ΒΑΡΝΑΚΟΒΑΣ - Η ΜΕΓΑΛΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΠΡΟΣ ΤΟ ΛΑΟ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ - ΤΟ ΔΟΥΛΕΜΕΝΟ ΓΕΝΟΣ - ΤΟ ΕΘΝΟΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Τήν άποψη ή άκριβέστερα τήν προπαγάνδα ότι τάχα κατά τήν περίοδο τής τουρκοκρατίας και μετά άπ' αυτή, ούδέποτε λειτούργησαν κρυφά σχολεία, τά στοιχεΐα πού υπάρχουν για τή Βαρνάκοβα τουλάχιστον τήν καταρρίπτουν μέ ήχηρό πάταγο.

1. Γνωρίζουμε στή Δωρίδα κι έχουμε προσωπική πείρα και βιώματα, όσοι κατοικούμε στά χωριά τά γειτονικά του Μοναστηριού, ότι μέσα στο Μοναστήρι τής Βαρνάκοβας λειτουργούσε Έλληνικό Σχολείο από του 1862 και μέχρι περίπου τό 1920, στο όποιο φοιτούσαν άγόρια τών άγροδίκαιτων οικήσεων στά κτήματα του Μοναστηριού, αλλά και τών μικροοικισμών-καλυβιών τής ευρύτερης περιοχής, πρίν διαρρεύσουν οι πληθυσμοί τους προς τά νέα ένδυναμωνόμενα χωριά τής ΝΔ Δωρίδας και πρίν οργανωθούν προς τά τέλη του 19ου αιώνα τά σχολεία τών νέων αυτών χωριών π.χ. Γκουμαίων, Τειχίου, Ζωριάνου κ.λπ.

Όλοι οι ήλικιωμένοι στά χωριά τής περιοχής Βαρνάκοβας τό γνωρίζουμε προσωπικά οι ίδιοι ή από τίς διηγήσεις τών γονέων μας πέρα από τά έγγραφα άποδεικτικά στοιχεΐα του Μοναστηριού και τίς ανακοινώσεις έρευνητών του θέματος.

2. Κατά τήν περίοδο τής Τουρκοκρατίας υπάρχουν μαρτυρίες, πού άναφέρουν τή λειτουργία στο μοναστήρι τής Βαρνάκοβας Έλληνικού Σχολείου. Δέ γνωρίζουμε άν ήταν γνωστή στο δυνάστη ή λειτουργία του ή άν ήταν Κρυφό, άλλ' όπωσδήποτε δέν είχε τήν άδειά του, σε περίοδο έφαρμογής τών σκληρών δεινοπαθημάτων τών ραγιάδων. Γνωρίζουμε όμως ότι:

α) Κατά τούς 160 και 170 αιώνες λειτουργούσε στή Βαρνάκοβα έλλη-

νικό σχολεῖο ἀξιώσεων μέ ὀνομαστότερους τῶν δασκάλων του τούς Ὅσιο Δαβίδ, τόν τῆς Εὐβοίας καί πρωτοοργανωτῇ τοῦ Σχολείου αὐτοῦ (1500-1532), Χριστόφορο (1595), Καλλίνικο (1600-1648), Νικόδημο Καβάσιλα (1648-1652).

Σημειώνεται ἐδῶ, ὅτι μεταξύ τῶν μαθητῶν τοῦ Καβάσιλα ἦταν καί οἱ σημαντικοί ἄνδρες τῆς ἐκκλησίας, περιφανεῖς λόγιοι πολῖτες κι ἐπιστήμονες τῆς ἐποχῆς, ὅπως ὁ Εὐγένιος Αἰτωλος, Κωνστάντιος ὁ Ἁγιορείτης, ὁ Φιλόθεος Κάρμας, ὁ Νικόλαος Λογοθέτης, ὁ ἱερέας Μαρούλης. Ἔργα πνευματικά τοῦ Καβάσιλα διασώζονται ἀκόμα, ὅπως Συλλογὴ ἀποφθεγμάτων, ἡ Ἀκολουθία τοῦ Ἁγίου Ἀρσενίου (ἔχει ἀπωλεσθεῖ), μέ πολύ ποιητικό λόγο, ὁ βίος καί τό ἔργο τοῦ Γέροντος Χριστοφόρου καί τοῦ Καλλινίκου. Σχετικά μέ τό Σχολεῖο τῆς Βαρνάκοβας ὁ ἐρευνητής καί λαογράφος Π. Καλονάρος ἀναφέρει: "Σ' αὐτό τό ἀπομακρυσμένο μοναστήρι βρίσκουμε νά λειτουργεῖ πράγματι πολύ πρὶν ἀπὸ τὴν Ἐπανάσταση, σχολὴ πλήρης. Ἡ μόνη πνευματικὴ ἐστία πού ὑπῆρχε στὰ μέρη αὐτά, τῆς ὁποίας τὰ διδάγματα ἐνίσχυαν καί ζωντάνευαν τό ἐθνικὸ φρόνημα εἰς τοὺς Ἕλληνες, μέχρις ὅτου καί ἀναψαν τὴ φλόγα τῆς ἐλευθερίας, ἡ ὁποία ἐξεπήδησε μέσα ἀπὸ αὐτοὺς τούτους τοὺς τοίχους τοῦ ἱεροῦ σχολείου".

Ἄς σημειωθεῖ ὅτι γραπτές μαρτυρίες γιὰ τὰ σχολεῖα τῆς Βαρνάκοβας κατὰ τὴν τουρκοκρατία ἔχουμε καί ἀπὸ τοὺς κώδικες Pat.Gt 1529 τοῦ κωδικογράφου Ἰωακείμ καί 276 τῆς Πατριαρχικῆς Συλλογῆς τῶν Ἱεροσολύμων.

Ποὺ σημαίνουν ὅλα αὐτά, ἔστω καί μέ τὴν ἀναγκαία περιληπτικὴ τους ἐδῶ παρουσίαση, ὅτι ἡ ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΟΥ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΥ ΤΗΣ ΒΑΡΝΑΚΟΒΑΣ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΤΟΥ ΛΑΟΥ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΤΗΣ ΑΛΛΑ ΚΑΙ ΠΡΟΣ ΤΟ ΣΚΛΑΒΩΜΕΝΟ ΤΜΗΜΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΘΝΟΥΣ, ΑΠΟΤΕΛΕΙ ΤΗΝ ΕΥΛΟΓΗΜΕΝΗ ΤΗΣ ΠΟΡΕΙΑ ΚΑΙ ΥΠΑΡΞΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΞΙΩΣΗ ΚΑΙ ΥΠΕΡΗΦΑΝΕΙΑ Σ' ΟΛΟΚΛΗΡΗ ΤΗ ΡΟΥΜΕΛΗ.

Συνεχίζεται

**Ὁ ὄπλαρχηγός πού ἐκδικήθηκε τόν θάνατο
τοῦ Ἀθανάσιου Διάκου σκοτώνοντας τόν Χαλίλ Μπέη.
Δολοφονήθηκε ὁμως καί αὐτός στό σπίτι του
πιθανόν ἀπό Ἑλληνα προδότη...**

Τόν 19ο αἰώνα τό Γαλαξίδι ἦταν ἀπό τά μεγαλύτερα ναυτικά κέντρα τῆς χώρας. Ἡ πόλη ἦταν σέ καλή οἰκονομική κατάσταση καί διέθετε 50 πλοῖα. Μετά τήν κήρυξη τῆς ἐπανάστασης, μέ πρωτοβουλία τοῦ Ἰωάννη Παπαδιαμαντόπουλου ἦταν ἡ πρώτη πόλη τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδας πού σήκωσε τό λάβαρο τῆς ἐπανάστασης. Μαρμάρινη πλάκα τοῦ Γιάννη Μητρόπουλου στό Γαλαξίδι 1.400 ἄντρες στεριανοί καί ναυτικοί ἀποφάσισαν νά πολεμήσουν γιά τήν ἐλευθερία τῆς Ἑλλάδας, ὑπό τήν ἀρχηγία τοῦ Γιάννη Μητρόπουλου, ἑνός γενναίου Γαλαξιδιώτη ὄπλαρχηγοῦ πού ἦταν ἀγαπητός στήν πόλη. Ὁ ἱστορικός Λάμπας εἶχε ἀναφέρει ὅτι ἡ δράση τοῦ μποροῦσε νά συγκριθεῖ μόνο μέ τούς πολέμαρχους τῆς Ρούμελης.

Οἱ Γαλαξιδιώτες στήν ἐπανάσταση

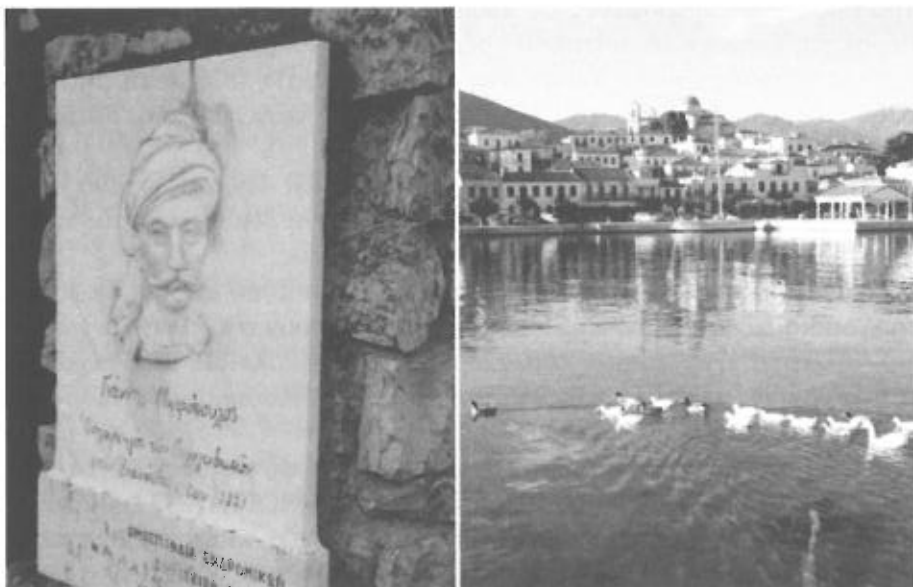
Στίς 26 Μαρτίου 1821 ὁ Μητρόπουλος μέ τούς ἄντρες του ἀρματώθηκαν καί κατευθύνθηκαν στόν ναῖσκο τοῦ Ἀγίου Παντελεήμονα, ὁ ὁποῖος βρισκόταν δίπλα ἀπό τόν Μητροπολιτικό ναό τοῦ Ἀγίου Νικολάου, γιά νά δώσουν ὄρκο θυσίας. Στή συνέχεια πῆγαν στήν ἐκκλησία τοῦ Ἀη-Γιάννη τοῦ Προδρόμου καί διακήρυξαν τήν συμμετοχή τους στήν ἐπανάσταση. Πῆραν μαζί τους πολεμοφόδια καί μικρά κανόνια ἀπό πλοῖα καί συναντήθηκαν μέ τούς ἄντρες τοῦ ὄπλαρχηγοῦ τῆς Ἀμφισσας, Πανουργιά.

**Πολιόρκησαν τούς Τούρκους πού ἦταν κλεισμένοι στό κάστρο
τῆς Ἀμφισσας, πού τότε ἦταν γνωστή ὡς Σάλωνα.**

Ἐπειτα ἀπό λίγες ἡμέρες ἔκαμψαν τήν ἀντίστασή τους καί τό πρῶτο κάστρο τῶν ἐχθρῶν ἔπεσε στά χέρια τῶν Ἑλλήνων. Ἀκολούθησε ἡ μάχη τῆς Ἀλαμάνας, ὅπου οἱ Γαλαξιδιώτες πολέμησαν στό πλευρό τοῦ Ἀθανάσιου Διάκου καί ὁ Μητρόπουλος ἔκοψε τό κεφάλι τοῦ Μήτρου Μασαβέτα, ἀδελφοποιητοῦ τοῦ Διάκου, γιά νά μὴν τόν

βροῦν οἱ Τοῦρκοι. Ὁ Μητρόπουλος μέ μερικούς ἄντρες τοῦ κλείστηκε στό Χάνι τῆς Γραβιάς, πού βρισκόταν ὁ Ἀνδροῦτσος, τό ὁποῖο πολιορκοῦσαν χιλιάδες Τοῦρκοι ὑπό τόν Ὁμέρ Βρυώνη. Σύμφωνα μέ τόν ἱστορικό Τάκη Λάππα, ὅταν ὁ Μητρόπουλος εἶδε τόν Χαλίλ Μπέη τόν πυροβόλησε καί τόν σκότωσε γιατί εἶχε συλλάβει τόν Ἀθανάσιο Διάκο στήν Ἀλαμάννα. Ὁ Ἀνδροῦτσος τόν συνεχάρη γιά τήν πράξη τοῦ λέγοντας: «Νά μᾶς ζήσεις Μητρόπουλε. Τέτοιο ξεπλέρωμα μήτε ὁ σχωρεμένος ὁ Διάκος δέν θά τό καρτέραγε». Μετά τήν ἔξοδο ἀπό τό Χάνι οἱ Γαλαξιδιώτες πολέμησαν τούς Τούρκους στή Ναύπακτο καί ἀργότερα ἐπέστρεψαν στό Γαλαξίδι. Τότε ἓνα βράδυ πού ὁ Μητρόπουλος κοιμόταν στό σπίτι τοῦ τόν δολοφόνησαν μέ σπαθί. Λέγεται ὅτι δολοφόνος ἦταν κάποιος Βαρνάβας, ὁ ὁποῖος δέν ἦταν ἀπό τό Γαλαξίδι καί εἰκάζεται ὅτι τόν ἔβαλαν οἱ Τοῦρκοι. Ὁ Μητρόπουλος ἦταν ἄλλος ἓνας γενναῖος ἀγωνιστής πού ἔπεσε θύμα τῆς διχόνοιας πού ἐπικρατοῦσε τά ἐπαναστατικά χρόνια....

Πηγή: Διαδίκτυο «Η ΜΗΧΑΝΗ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ»

ΑΠΟ ΤΟ ΔΩΡΙΚΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΛΟΓΟ: ΠΑΡΑΛΟΓΕΣ

ΓΙΑΝΝΟΣ ΖΩΡΙΑΝΟΣ

Η ΠΑΡΑΛΟΓΗ: «ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΣ ΒΔΟΚΙΑΣ». ΟΙ ΔΩΡΙΚΕΣ ΠΑΡΑΛΛΑΓΕΣ.

Μικρή αναφορά στο Δωρικό Άφηγηματικό, Δημοτικό λόγο.

Πρόκειται για τις Δωρικές Παραλλαγές, των Πανελλήνια γνωστών, παλαιότερων Παραλογών - των μελοδραματικών αφήγηματικών και βαριά χορευτικών τραγουδιών, που έπιχωριάζουν στα διάφορα Δωριά χωριά, όπως και στις τρεις προηγούμενες αναφορές έγινε λόγος.

Είναι μυθικές αφηγήσεις με δραματικά χαρακτηριστικά. Τοπικές Τραγυδίες, αναφερόμενες σε κάποιο οικογενειακό δράμα ή σ' ανυπέμβλητη εκπλήρωση κάποιου χρέους ή θυσίας για κάποιο συνολικό όφελος ή αναφέρονται ακόμη στη συζυγική πίστη κι αγάπη, την μεταξύ αδελφών αγάπη, τον ήρωισμό, τό καθήκον, τή θεία δίκη, τήν αγνότητα κ.λ.π.

Τραγούδια παλιά της Δωρίδας φερμένα και διαμορφωμένα από τά παλιά χρόνια και πού παρά τή μακρόχρονη διαδρομή τούς συκινούν και σήμερα μέ τή δραματική πλοκή τους.

Καταγραφές είναι του δεύτερου μισού του 20ου αιώνα, όπως τά τραγούδια αυτά άκουσα και είδα νά τά χορεύουν στά Δωρικά χωριά και μάλιστα στά χωριά του Ζωριάνου, Κροκυλείου, Πενταγιούς, Άρτοτίνας, Βελούχοβου «Καλλίου», Μακρινής, Κουκούρων, Κλήματα του Εύπαλίου και Τρίκορφο.

Οι γέροντες τραγουδοῦσαν τά τραγούδια αυτά, κάποτε τά χόρευαν κιόλας κι ύστερα έπακολουθούσε ένα «ΚΑΤΑΛΟΓΙ», καθώς ή άπαγγελία των στίχων γινόταν άργά και πεζά κι επαναλειπτικά, ώστε νά διευκρινίζεται ο λόγος πού καταγραφόταν. Έτσι, ή όλη προσπάθεια έπαιρνε τή μορφή τής «Καταλογής» ή του « Μοιρολογιού», όταν τό τραγούδι αναφερόταν σε κάποιο «κακαπόθημα ανθρώπων» ή καλύτερα -καθως από τό Μέλος του τραγουδιού, από τήν Ώδή του,

καταλήγαμε σέ ἐπαναλαμβανόμενους ἀπλούς στίχους, σέ ἀπλή ἀπαγγελία στίχων- εἶχαμε σίγουρα τὴν οὐσιαστική μορφή μιᾶς «Δω- ρικῆς Παρακαταλογῆς»...

Ἐκεῖνο τὸ εὐλογημένο Χινοπωριάτικο δειλινό, τ' ἀποβραδύ του Αἰ-Ντριά, πού τὸ κρῦο «Ἀνδρειεύει» καί στό πεδινό μέρος τοῦ Δή- μου τῶν Εὐπαλιέων καί στήν ποταμιὰ τῆς «Μαυρομαντήλως », στά Νέα Κούκουρα, μοῦ τραγούδησε ἀργά, γιά νά καταγράψω στό μα- γνητόφωνο τὸ τραγούδι «ΤΗΣ ΒΔΟΚΙΑΣ», ἡ καί ἀπὸ ἄλλοῦ γνωστῆ μας κυρούλα, ἡ Καραχαλ-Ἀγγέλω.

Τὸ τραγούδι αὐτὸ δέν ἦταν ἄλλο, ὅπως διαπιστώθηκε πολὺ ἀργό- τερα, ἀπὸ τὴν Πανελλήνια γνωστὴ Παραλογὴ τοῦ «Νεκροῦ Ἀδελ- φοῦ» ἢ τοῦ «Βρυκόλακα», τοῦ ἀρχαιότατου τραγουδιοῦ, πού τόσο συγκινεῖ ἡ ἀκρόασή του, σάν Τραγούδι ἢ Ἀπαγγελία, σάν Τραγωδία ἢ Καταλόγι.

Μία Δωρική Παραλλαγή, πού δέν τῆς ἔλειπαν ὁ ἀφηγηματικός λόγος, τὸ πολυσύνθετό της πλοκῆς, τὸ ἐπικό-λυρικό στοιχεῖο, οἱ πε- ριγραφές, οἱ διάλογοι, ἡ ὠραία πλοκὴ καί τὸ δραματικό του τέλος.

Δέν ἀναφερόταν στὸν ἔρωτα, στὴ συζυγικὴ πίστη ἢ ἀπιστία, στὴν ξενιτειά καί τίς περιπλανήσεις της, ἀλλὰ στὴν οἰκογενειακὴ ἀγάπη καί τὴ μεγάλη δύναμη τοῦ ὅρκου.

Τὸ «Τραγούδι τῆς Βδοκιᾶς» ἡ Καραχαλ-Ἀγγέλω τόχε ἀκουστά ἀπὸ τοὺς γέροντες τοῦ χωριοῦ της καί μάλιστα ἀπὸ τὸ γεροπατέρα τῆς , τὸν τσοπάνη Θανάση Καραχάλιο, στά τέλη του 19ου αἰώνα, πού ὅλη ἡ περιοχὴ τοῦ Εὐπαλίου ἐκείνη τὴν περίοδο, τὸ τραγουδοῦσε καί τὸ χόρευε σέ μέρες χρονιάρες, ὅπως ἔλεγε ἡ Ἀγγέλω.

Ἡ «Αἰδός»-ἀφηγήτρια, μέ συγκίνηση, φανερὴ προσπάθεια νά τραγουδάει καί νά ἀποδίδει σωστά το Μέλος καί ν' ἀπαγγέλλει τοὺς στίχους μέ περιγραφικὴ δύναμη, ἔδινε ξεχωριστὴ χάρη στὴν πνευ- ματικὴ της ἔκφραση κι ἄδηλο ἦταν τὸ ψυχικὸ της κάλλος, ἀλλ' ὠραι- ότατη καί ἡ δική μου ἀκροαματικὴ, χωρὶς ἀναπνοή, ἀπόλαυση, τῆς ἀπλῆς, ἀνεπιτήδευτης, λαϊκῆς ἐλληνικῆς ψυχῆς...

Σήμερα τ' Αἰ-Ντριάς, τοῦ 2.005, ὕστερα ἀπὸ 25 ὁλόκληρα χρό- νια, ἀκούω καί πάλι

Ἀπὸ τὸ μαγνητόφωνο κι αἰσθάνομαι νά ξαναζῶ ἐκείνη τὴ βραδιά στό παραγώνι τοῦ διπλανοῦ σπιτιοῦ, τὴ θειά Ἀγγέλω, ν' ἀφηγεῖται τραγουδιστά:

«Καλότυχη, καλόμοιρὴ τῆς Εὐδοκιᾶς ἡ μάνα...

Ποῦχε τοὺς ἐννιά τους γιούς καί τὴ Βδοκίτσα δέκα.

Συμπεθεριές πᾶν κι ἔρχονται, πό μέζ ἀπὸ τὴν Πόλη

Γιά νά δώσουν τή Βδοκιά, νά τή δώσουν μακριά στά ξένα.
Οὔλοι ἤθελαν, δέν ἤθελαν, ὁ Κώστας παραθέλει.
-Μάννα μ', νά τήν ἐδώκουμε τήν Εὐδοκιά στά ξένα.
Θέλω νά τόχω γύρισμα, ὅτ' ἔρχομαι ἀπ' τήν Πόλη.
Νά τρώει τ' ἄλογα ταγῆ κι ἐγώ καλό κονάκι...
Ἦρθ' ὁ καιρός ὁ δύστυχος καί χρόνος ὠργισμένος.
Πεθάναν καί οἱ ἐννέα γιοί κι ἔμεινε ἡ μάννα
Μαναχή, στόν τοῖχο ἀκουμπησμένη...
-Ὅσο λειωμούς στά σίδερα, τόσους λειωμούς στόν Κώστα,
Ὅπου ἤθελε κι ἔδωκε τήν Εὐδοκιά στά ξένα...
Κι ὁ Κώστας τ' ἀφγκράστηκε, ἀπό τόν κάτω Κόσμο.
Σηκώθηκε καί πῆγε, νά πάρει τή Βδοκιά.
Νά τήν πᾶει στό θάνατο τῆς μάννας τῆς.
Βρίσκει τή Βδοκιά πού ἐπλένε...
Ἐπλένε, ἀσπρόπλενε, λερά εἶχε φορεμένη...
-Γειά σου, χαρά σου, Βδοκιούλα μου.
-Καλῶς τότε τόν Κώστα.
-Τί κάνετε, Κώστα μου, εἶναι καλά ἡ μάννα μας;
Κι ὅλοι οἱ ἀδελφοί μας;
-Σήκω, Βδοκιά, νά πᾶμε τώρα στό θάνατο τῆς μάννας
Καί μή ρωτᾷς γιά τς ἄλλους...
Στό δρόμο πού πηγαίνανε, ἡ Εὐδοκιά κουράσκε.
-Κάτσε, Κώστα μ', νά ξεποστάσουμε...
Γιά νά ξεκουραστοῦμε.
Ἐκεῖ πού κάτσαν, νά ξεκουραστοῦν, ἡ Εὐδοκιούλα λέει:
-Ἐλα, Κώστα μ, νά σέ φειρίσω, νά δῶ τό κεφαλάκι σου,
Ὅπως κάναμε παιδιά στό σπτικό μας...
-Κώστα μ', μυρίζεις χώματα, μυρίζεις λιβανίλας!
-Ἄι-Βδοκιά νά φύβγουμε καί μή ρωτᾷς γιά μένα...
Ἄμα σιμῶσαν στό χωριό, σιμῶσαν στά κιβούρια.
Ἄλλαξε δρόμο ὁ Κωσταντής.
-Ἄντε, τράβα στό σπίτι μας
Κι ἐγώ θά βγῶ ἀπό τοῦτ' τό δρόμο...
Εἶπε ἐκεῖός καί τρύπωσε πάλι μέσα στό μνημα...
-Γειά σου, χαρά σου, μαννούλα μου...
-Καλῶς τήν τή Βδοκιούλα μ...
-Βδοκιούλα μ, ποιός σ' ἔφερε, τώρα στό θάνατό μου;
-Μάννα μ, ὁ Κώστας μ' ἔφερε, τώρα στό θάνατό σου.
-Τ' ἀπού Κώστας, Βδοκιούλα μ, τρεῖς χρόνους μέσ τόν Ἄδη...».

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ.

ΕΙΔΙΚΗ ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΗ Δωρική Παραλλαγή τῆς «Βδοκιᾶς»:

Α.Τό τραγούδι «Τοῦ Νεκροῦ ἀδελφοῦ», διαλεχτό ἀριστούργημα τῆς λαϊκῆς ποίησης σέ παγκόσμια κλίμακα, εἶναι γνωστότατο, πολυσυζητημένο καί πλούσια ἐπεξηγημένο, κατὰ τίς Σχολικές Διδαχές.

Ἔτσι, ἀποφεύγω τήν ἐπαναληπτική του ἐδῶ γραφή, γιά συγκριτικούς λόγους διαφορῶν κι ὁμοιοτήτων του πρός τή Δωρική Παραλλαγή του, μέ τόν τίτλο: «Τραγούδι τῆς Βδοκιᾶς» κι ἐκθέτω σκέψεις καί παρατηρήσεις μου, μόνο πάνω στήν τοπική μας, τή Δωρική Παραλλαγή, πού θά ρίξουν φῶς στίς συνθήκες τῆς ζωῆς στή Δωρίδα, πού ἔχουν σχέση μ' αὐτή τήν Παραλλαγή. Ἔτσι:

1. Οἱ στίχοι θά μπροῦσαν νά γραφοῦν δεκαπεντασύλλαβοι, ἀλλά τοποθετήθηκαν, ὅπως καταγράφηκαν, μέ τίς μικροδιακοπές τῆς ἀοιδοῦ, χωρίς καμία ἐπέμβαση στό μέτρο, τή μορφή, τή δομή, τό ἐριεχόμενο κ.λ.π., ὅπως τίς ἀναμετέδιδε τό μαγνητόφωνο.

Δέν ἔχουν ὑποστει καμία ἐπεξεργασία, ὅπως φανερώνουν π.χ. οἱ στίχοι 15 καί 16 πού εἰπώθηκαν (πεζά), σάν κουβέντα ἐπεξηγηματική, συμπληρωματική τῆς ἔμμετρης διήγησης.

2. Ἡ Ὑπόθεση τῆς Παραλλαγῆς, εἶναι ἡ ἴδια μέ τήν ὑπόθεση τῆς πανελλήνια γνωστῆς Παραλλαγῆς τοῦ « Νεκροῦ Ἀδελφοῦ », ἔστω καί κατὰ πολύ περιορισμένη ἀφήγηση. Βαρύνουσα εἶναι ἡ γνώμη τοῦ Κώστα, ἴσως πρωτότοκου, πού ἀκόμα καί σήμερα ἔχει στόν τόπο μᾶς τόν πρῶτο λόγο, μετά τόν πατέρα ἤ στήν ἀναπλήρωσή του, ὅπως φαίνεται νά συμβαίνει καί στήν οἰκογένεια τῆς Τραγωδίας.

Στή Δωρίδα, ὅταν ἀπό κάποια οἰκογένεια λείπει ὁ πατέρας, ὁ φυσικός τῆς ἀρχηγός, στό «οἰκογενειακό συμβούλιο» πού ἀποφασίζονται σοβαρά θέματα, βαρύνουσα κι ἀποφασιστική γνώμη ἔχει ὁ πρῶτος ὑπεύθυνος γιά τήν τύχη τῆς οἰκογένειας ὁ πρωτότοκος ἤ ὁ μεγαλύτερός των ἀδελφῶν, ἄν πρῶτα ἔχουν γεννηθεῖ κορίτσια.

Στήν Παραλλαγή μας, τό οἰκογενειακό συμβούλιο συζητᾶται, ἄν θά πρέπει νά παντρεύουν τή μοναδική τους ἀδελφή στά ξένα ἤ ὄχι.

Οἱ ὀχτώ ἀδελφοί καί ἡ μάνα δέν θέλουν ἤ εἶναι «Δίβουλοι»- μέ δύο βουλές, δύο σκέψεις- δηλαδή ἀναποφάσιστοι «Ἦθελαν, δέν ἤθελαν».

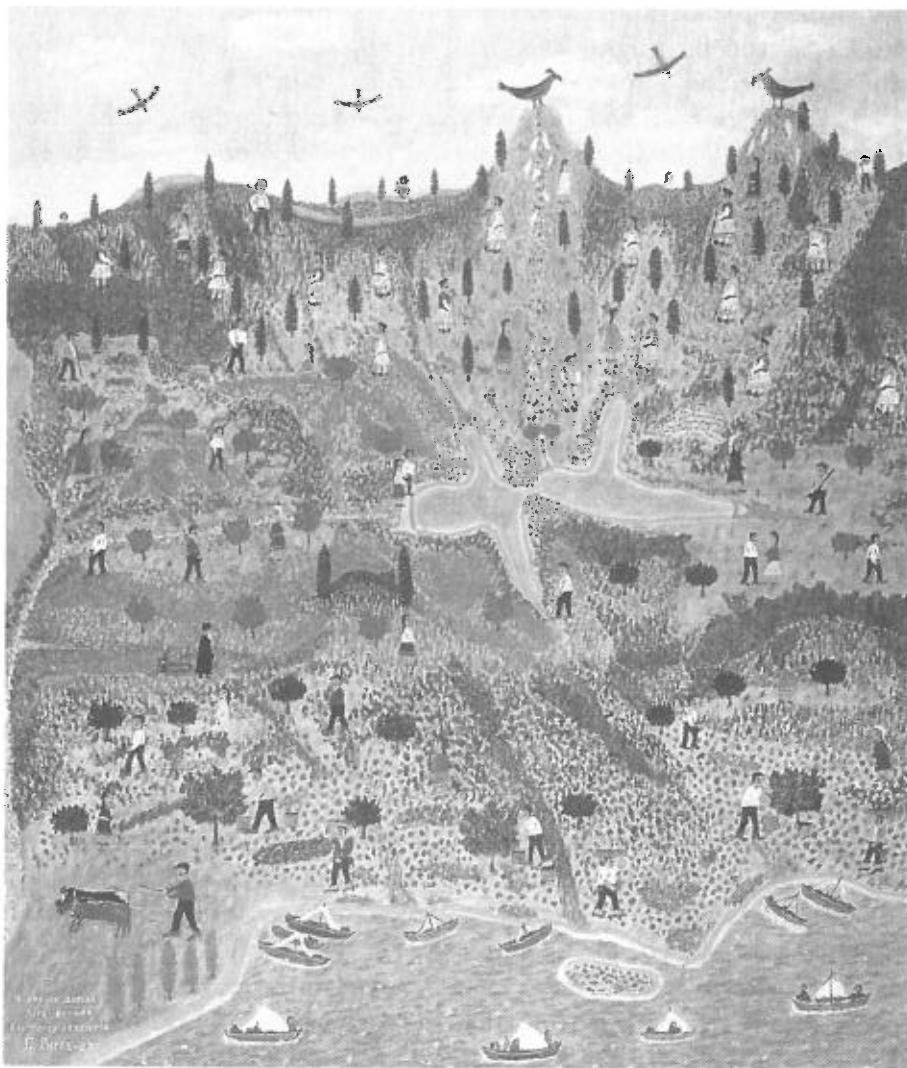
Ἐπικρατεῖ ὅμως ἡ γνώμη τοῦ μεγαλύτερου, τοῦ Κώστα, καί ἡ Βδοκιά παντρεύεται μακριά στά ξένα...

3. Ἡ Μάνα, πού εὐλόγα εἶχε τίς περισσότερες ἀντιρρήσεις, δέχεται τόν ξενητεμό τῆς Εὐδοκιᾶς, πειθόμενη στά λόγια τοῦ Κώστα.

4. Στό μεταξύ κι ἀφοῦ πατρεύτηκε ἡ Εὐδοκιά στά ξένα, τό θανατικό καί ἡ ὀρφάνια χτύπησε τό σπίτι καί μένει ἡ Μάνα μοναχή «

στόν τοίχο ακουμπισμένη»-ποιός άραγε στήριζε ποιόν-καί μέ κατά-
ρες, μέσα στην άπελπισία της, ζητάει από τόν Κώστα νά τηρήσει τήν
ύπόσχεσή του καί νά τής φέρει καί πάλι τή Βδοκιά, άπ' τή μακρινή
τήν Πόλη...

Συνεχίζεται

«ΔΩΡΙΔΑ» 1987, λάδι σέ μουσαμα 100X120

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗ ΦΩΚΙΔΑ ΣΤΟ ΣΗΜΕΡΑ

Ὁμιλία στό μοναστήρι τοῦ Πρ. Ἡλιοῦ Παρνασσίδος (24/3/2017)

ΜΙΧΑΛΗΣ ΗΛΙΑΔΗΣ

Ἄν θελήσει νά ἀναφερθεῖ κάποιος σέ λαμπρές σελίδες τῆς νεότερης Ἑλληνικῆς ἱστορίας, σίγουρα θά βρεῖ πολλές. Ἀνάμεσά τους δεσπόζει ὁ ἐθνικοαπελευθερωτικός ἀγώνας τοῦ 1821. Τοῦτο τό μοναστήρι, χτισμένο σχεδόν 1000 χρόνια πρὶν, τό μοναστήρι μας, πού σήμερα ἀποτελεῖ ἕναν πνευματικό φάρο γιά τή Φωκίδα, ἔδωσε τότε βροντερό παρόν καί ὁ ἐπίσκοπος Ἡσαΐας Σαλώνων ἦταν ἀπό τοὺς πρωτεργάτες τῆς Ἐπανάστασης στή Ρούμελη.

Αὔριο θά γιορτάσουμε τόν Εὐαγγελισμό τῆς Παναγιᾶς μας. Οἱ ἐκκλησιαστικές καί οἱ ἐθνικές ἐορτές μᾶς εἶναι ὁρόσημα καί ὁδοδείκτες τοῦ παρόντος καί τοῦ μέλλοντος. Οἱ ἐθνικές μας ἐορτές συμπίπτουν πάντοτε μέ μεγάλες ἐορτές τῆς Ἐκκλησίας μας, ἀποκαλύπτοντας τόν ἐκκλησιαστικό χαρακτήρα πού εἶχε ὁλόκληρη ἡ ζωὴ τῶν Ἑλλήνων. Εἶναι μάλιστα χαρακτηριστικό το γεγονός, ὅτι στίς ἐθνικές ἐπετεῖους γιορτάζουμε τὴν ἡμέρα ἐνάρξεως τοῦ ἐνόπλου ἀγώνα καί ὄχι τὴν ἡμέρα τῆς νικηφόρου ἐκβάσεώς του. Τοῦτο διότι ἀπὸ «Θεοῦ ἀρχόμεθα» καί ἡ πίστη μας σέ ἐκεῖνον μᾶς δίνει τὴ σιγουριά ὅτι θά ἐπιτρέψει νά μᾶς συμβεῖ αὐτό πού μακροπρόθεσμα εἶναι τό πνευματικό μας συμφέρον καί ὄχι τό δικό μας κοντόφθαλμο θέλημα.

Τά ἱστορικά στοιχεῖα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἔχουν σίγουρα ἀποδοθεῖ μέ ἀκρίβεια κατὰ τό παρελθόν ἀπὸ εἰδικούς ἐπιστήμονες πού ἔσκυψαν μέ μεράκι πάνω στίς πηγές καί τά κατέγραψαν. Σήμερα, ἔρχομαι νά κάνω μία πολύ σύντομη ἀναφορά σέ ἐκεῖνα τά γεγονότα, γιατί ἡ ἱστορικὴ μνήμη πρέπει νά διατηρηθεῖ καί νά μεταλαμπαδευθεῖ στίς νεότερες γενιές. Ἐρχομαι λοιπόν νά ὑπογραμμίσω πὺς δέν πρέπει νά ξεχνᾶμε ὅτι ὁ ἐκ Δεσφίνης ὁρμώμενος Ἡσαΐας Σαλώνων ἔπese μαζί μέ τόν ἱερέα ἀδερφό τοῦ π. Γιάννη στή Χαλκωμάτα. Ἐπese μαχόμενος δίπλα στόν Πανουργιά, ἐναντίον τοῦ Ὁμέρ Βρυώνη.

"... Στ' ἀγέρι κρεμασμένα

ὡσάν καντήλια τ' οὐρανοῦ, ἀποβραδὶς дуό φῶτα

ἐφάνηκαν στή σκοτεινιά... Κανείς δέν τάχε ανάψει...

Κ' ἕνας πού πέρασε ἀπεκεί, καλόγερος, διαβάτης,
κ' εἶδε τό θάμμα κ' ἔδραμε, στή λάμψη δυό κεφάλια
ἤρε πού πλάγιαζαν γλυκά... τῶνα τοῦ Παπαγιάννη
καί τάλλο τοῦ Δεσπότη του. Γονατιστός ἐμπρός τους
ἔμειν' ὁ γέρος κ' ἔκλαψε. Τούς ἔρριξε τρισάγιο
τά φίλησε στό μέτωπο καί μέ τό δοκανίκι
ἔσκαψε λάκκο κ' ἔθαψε τ' ἀχώριστα τ' ἀδέρφια.

Βλογάει τό χῶμα τρεῖς φοραῖς... Ἔκαμε τό σταυρό του
καί χάνεται στήν ἐρημιά... Ἐσβήστηκαν τά φῶτα".

Νωρίτερα, 40 μόλις χρονῶν τό 1818 χειροτονήθηκε ἐπίσκοπος Σαλῶνων ἀπό τόν Πατριάρχη Γρηγόριο Ε', ἐνῶ λίγο ἀργότερα ἔγινε μέλος τῆς «Φιλικῆς Ἐταιρείας».

Στίς 11 Μαρτίου 1821 ὁ Ἡσαΐας ἀποβιβάστηκε κρυφά στήν Ἀντικυρά ἐπιστρέφοντας ἀπό τήν Πόλη καί μεταφέροντας τίς ὁδηγίες τοῦ ἐθνομάρτυρα Πατριάρχη γιά τόν ξεσηκωμό. Στό μοναστήρι τοῦ Ὁσίου Λουκά συναντήθηκε μέ τόν Ἀθανάσιο Διάκο καί τούς μαχητές του. Ἐδωσαν ὄρκο γιά τήν λευτεριά. Ἦρθε στά Σάλωνα. Μαζί μέ τόν Πανουργιά ξεσήκωσε τούς προκρίτους τῆς πόλης. Στίς 24 Μαρτίου τοῦ 1821 σέ τοῦτο ἐδῶ τόν τόπο, στό μοναστήρι τοῦ προφήτη Ἡλία, συναντήθηκαν ὁ Ἡσαΐας, ὁ Πανουργιάς μέ 60 παλικάρια καί προεστοί ἀπό τά Σάλωνα. Μετά τή δοξολογία ὀρκίστηκαν καί ὕψωσαν τή σημαία τῆς Ἐπανάστασης. Ἡ Μονή ἦταν γιά τή Στερεά Ἑλλάδα ὅτι ἡ Ἁγία Λαύρα γιά τό Μωριά. Ἐλευθερία ἢ θάνατος, ἡ ἀλλιῶς «ζωή ἢ θάνατος» κατά τόν ποιητή.

Καί πρίν ἀρχίσῃ ὁ πόλεμος, θυμήσου ὁ Ἡσαΐας
νά βγῇ ψηλά στό ξεφαντο κ' ἐκείθε νά κηρύξῃ
τόν φοβερόν τόν ὄρκο μας, γιά νά γνωρίσῃ ὁ κόσμος
ὅτι τό ράσο τοῦ παπᾶ κ' ἡ μέτρα τοῦ Δεσπότη
θά γένουν Χάρου φλάμπουρο καί σκιάχτρο καί σκοτάδι
καί κατασάρκι μελανό στήν Ἁγία Τράπεζά μας,
ὅσο σ' αὐτά τά χῶματα δαφνοστεφανωμένη
ἡ δουλωμένη Ἐκκλησιά τό μέτωπο δέ δείξῃ.

Ἀπό τά πρωτοπαλικάρα τοῦ Πανουργιά ξεσηκώνονται οἱ Γαλαξιδιώτες καί οἱ κάτοικοι τοῦ Ἁγ. Γεωργίου. Πυρομαχικά φτάνουν ἀπό τό Γαλαξίδι. Ἀκολουθεῖ ἡ ἀπελευθέρωση τῆς πόλης τῶν Σαλῶνων στίς 27 Μαρτίου καί ἡ ἄλωση τοῦ κάστρου τῆς Ὀργιάς, στίς 10 Ἀπριλίου μετά ἀπό πολιορκία 13 ἡμερῶν, ἀνήμερά το Πάσχα. Εἶναι τό πρῶτο κάστρο πού καταλαμβάνουν οἱ ἐπαναστατημένοι Ἕλληνες Ἦταν ἐκεῖ μέ τόν Πανουργιά, ὁ Γκούρας, ὁ Δυοβουνιώτης, ὁ Μανί-

κας, ὁ Παπαντριάς, ὁ Καραπλής καί τά ἄλλα παλληκάρια. Τήν κατάληψη τοῦ κάστρου τῶν Σαλῶνων ἀκολουθεῖ τό καλοκαίρι ἡ νίκη στά Βασιλικά, πού ματαίωσε τά σχέδια τῶν Τούρκων γιά κάθοδο στήν Πελοπόννησο καί ἔδωσε χρόνο στούς ἐξεγερμένους Ἑλληνες ἐκεῖ, νά συνεχίσουν τόν ἀγώνα.

Τό μοναστήρι τοῦ προφήτη Ἡλία, ἔγινε στή συνέχεια ἡ βασική ἐστία καί τό ὄρμητήριο τῶν ἐπαναστατημένων Ἑλλήνων. Ἡ προσφορά του στήν ἀπελευθέρωση τοῦ Γένους, εἶναι τεράστια. Ἦταν ὁ φάρος στό σκοτάδι τῶν ὑπόδουλων Ἑλλήνων. Ἦταν τό καταφύγιο τῶν φτωχῶν καί κατατρεγμένων τῆς εὐρύτερης περιοχῆς στήν περίοδο τῆς σκλαβιάς. Ἦταν ὅμως καί ὁ τόπος, ὅπου ὁ καλόγερος στό τρεμάμενο φῶς τοῦ καντηλιοῦ, θέριευε τήν ἀποσταμένη ἐλπίδα καί ἔσπερνε τό σπόρο τῆς λευτεριάς στίς ψυχές τῶν σκλαβωμένων Ἑλληνοπούλων. Ὅχι μόνο ἐδῶ πρωτοῦψώθηκε ἡ σημαία τῆς λευτεριάς, ἀλλά τό μοναστήρι ἀπετέλεσε καί τροφό τῶν ἀγωνιστῶν, ὅπως φαίνεται ἀπό πληθώρα ἐπισήμων ἐγγράφων τῆς ἐποχῆς, μεταξύ των ὁποίων ἡ ἐπιστολή τοῦ Νάκου Παρουργιά, ἡ ὁποία φυλάσσεται ἐδῶ. Ἡ ἐπιστολή αὐτή περιγράφει τή συνεισφορά τῆς Μονῆς στήν Ἐπανάσταση, ἡ ὁποία δέν ἦταν μόνο ὕλική. 30 μοναχοί ἔλαβαν μέρος στόν ἀγώνα καί πολλοί σκοτώθηκαν. Ὁ συνταγματάρχης Πανουργίας κλείνει τήν ἐπιστολή γράφοντας:

«Ὅθεν ὡς γνωρίζων καλῶς τά τότε δεινά του Μοναστηρίου τούτου, τόν ζῆλον, καί προθυμίαν, πατριωτισμόν καί γενναϊότητα τῶν καλογέρων, καθ' ὅλον το διάστημα τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος μας, δίδω τό παρόν μου πιστοποιητικόν τῷ ἱερῷ τούτῳ Μοναστηρίῳ τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ διά νά χρησιμεύσῃ ὅπου ἀνίκει, πρὸς δόξαν τῶν ἀγώνων καί θυσιῶν».

Ἐν Ἀμφίσσῃ τήν 10ῃ Ἰανουαρίου 1838

Οἱ Τούρκοι συνειδητοποίησαν ὅτι τό μοναστήρι χρησίμευε ὡς ὄρμητήριο τῶν ἐπαναστατῶν καί τό 1825 ἐπιτέθηκαν μέ ἰσχυρή δύναμη. Οἱ ὑπερασπιστές τοὺς ἀπέκρουσαν, ἀλλά ἡ ἔλλειψη πολεμοφοδίων, τροφῆς καί νεροῦ τοὺς ἀνάγκασαν νά τό ἐγκαταλείψουν. Ὁ Κιουταχῆς ἀνατίναξε τά κτήρια καί τήν ἐκκλησία τοῦ μοναστηριοῦ καταστρέφοντάς το ὁλοσχερῶς.

Τά ἱστορικά στοιχεῖα εἶναι πολλά καί ἀδιαμφισβήτητα γιά τό ρόλο τοῦ μοναστηριοῦ στόν ἀγώνα τοῦ '21. Τίς τελευταῖες ὁμως δεκαετίες ἐπιχειρεῖται ἓνας ἀδίστακτος ἱστορικός ἀναθεωρητισμός, ἀπό κάποιους δῆθεν προοδευτικούς, μέ στόχο τήν ὑποβάθμιση ἕως ἐκμηδενίσεως τοῦ πνευματικοῦ καί ἡγετικοῦ ρόλου πού διαδραμάτισε ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία μας στήν προετοιμασία τοῦ Γένους γιά

τόν ξεσηκωμό Οί αναφορές τούς είναι σέ ιστορικούς ὅπως ὁ Κορδάτος, οἱ ὅποιοι ἔχουν συνδέσει τό '21 μέ τίς ἐξεγέρσεις τῆς Εὐρώπης πού ἀπετέλεσαν τέκνα τῆς Γαλλικῆς Ἐπανάστασης, ἢ σέ κάποιους ἄλλους νεότερους μελετητές, πού ὑποστηρίζουν ὅτι: ...ἡ κοινωνική συνείδηση στόν Ἑλληνικό χώρο διαμορφώθηκε στήν κρίσιμη καμπή ἀπό 1770 ἕως τό 1821 μέσα σέ μιὰ ταραγμένη Εὐρώπη.... (Κρεμυδάς). Ὁ Μάρξ ἄλλωστε ἔγραψε τό 1853, ὅτι τό '21 ὀφείλεται στό Ρούσικο χρυσάφι καί τή ρούσικη ἐπίδραση. Εἶναι γεγονός ὅτι ὁ ἀγώνας τῆς Ἀμερικανικῆς ἀνεξαρτησίας τοῦ 1776 καί ἡ Γαλλική ἐπανάσταση τοῦ 1789 ὑπῆρξαν κοσμοϊστορικά γεγονότα μέ ἐπίδραση σέ παγκόσμια κλίμακα. Μποροῦμε λοιπόν δικαιολογημένα νά δεχτοῦμε μιὰ κάποια ἐπίδραση ἀπό τίς ξένες ἐπαναστάσεις, ἀλλά καί τούς ρωσοτουρκικούς πολέμους, μιᾶς καί αὐτοί ἦταν ἄμεσα αἰσθητοί ἀναταράσσοντας τά πιό πυκνά λαϊκά στρώματα. Δέν μποροῦμε ὅμως νά δεχτοῦμε ὅτι τό '21 ἦταν τέκνο τῆς Ἀμερικανικῆς, οὔτε τῆς Γαλλικῆς ἐπανάστασης, μά οὔτε καί τῆς ρωσικῆς ἐπιρροῆς. Δηλαδή ἡ δημιουργία μιᾶς ἰδεολογίας πού θά ξεκινοῦσε ἀπό τά γεγονότα αὐτά δέν θά μποροῦσε νά ὀδηγήσει στήν Ἐπανάσταση τοῦ '21. Αὐτή δέν ἦταν μόνο κίνημα ἀνεξαρτησίας ὅπως ἡ ἀμερικανική, οὔτε ἀστικό-πολιτικό-κοινωνική ἐπανάσταση, ὅπως ἡ γαλλική. Εἶναι ξεκαθαρισμένα ἐθνική φυλετική ἐπανάσταση μέ συνέπεια καί μοναδικότητα στήν παγκόσμια ἱστορία. Ἡ ἀφύπνιση τοῦ Γένους μας δέν θά μποροῦσε νά εἶναι ἀποτέλεσμα αὐτοσυνειδησίας καί διαφωτισμοῦ τριῶν τεσσάρων δεκαετιῶν. Δέν ἦταν ἡ Ἐπανάσταση τοῦ '21 αὐθόρμητη ἔκρηξη ὀργῆς, ἦταν καρπός ἐπίπονης καλλιέργειας τοῦ πνεύματος καί οἱ ἀπαρχές τῆς βρίσκονται στά πρῶτα κιόλας χρόνια μετά τήν ἄλωση.

Αὐτό ὁμολογοῦν ἄλλωστε οἱ πρωταγωνιστές της. Ἐλεγε ὁ Κολοκοτρώνης: «ἡ Ἐπανάσταση ἡ ἐδική μας δέν ὁμοιάζει μέ καμιὰ ἀπ' ὅσες γίνονται τήν σήμερον εἰς τήν Εὐρώπη. Τῆς Εὐρώπης οἱ Ἐπαναστάσεις ἐναντίον τῶν Διοικήσεών των εἶναι ἐμφύλιος πόλεμος. Ὁ ἐδικός μας πόλεμος ἦταν ὁ πλέον δίκαιος, ἦτον ἔθνος μέ ἄλλον ἔθνος... Καί συνεχίζει... ὁ σουλτάνος δέν θέλησε ποτέ νά θεωρήσει τόν Ἑλληνικόν λαόν ὡς λαόν, ἀλλά ὡς σκλάβους». Ἄλλοῦ δέ δίνει τό στίγμα τῆς ἀπογοήτευσης τοῦ λαοῦ μας ἀπό τούς ξένους: «ὅταν εἶδα ὅτι στά συμβούλια τῆς Βιέννης δέν ἔγινε κανένα καλό γιά ἐμᾶς ἀπελπίστηκα ἀπό τούς ξένους καί εἶπα νά μὴν ἔχουμε ἐλπίδα λυτρώσεως, παρά στούς ἑαυτούς μας καί στόν Ὑψιστο... Καί συνεχίζει... ἐμέστωσε καί ἡ Ἐταιρία – στή Φιλική ἀναφέρεται – πού ἐχρησίμευσε ὡς μία σύνοδος οἰκουμενική τῆς Ἑλλάδος. Πλησίον εἰς τόν ἱερέα ἦτον ὁ λαϊκός, καθήμενοι εἰς ἓνα σκαμνί, Πατριάρχης καί τζομπάνης, ναύ-

της καί γραμματισμένοι, ἱατροί καί ἄρρωστος, κλεφτοκαπιταναῖοι, προεστοί καί ἔμποροι».

Ἄς θυμηθοῦμε ὅτι πρὶν ἀπὸ τὸ '21 προηγήθηκαν 15 σχέδια ἐξέγερσης, 10 κινήματα τοπικοῦ χαρακτήρα καί 3 μεγάλες ἐξεγέρσεις, ἡ πρώτη ἀμέσως μετὰ τὴν Ἄλωση, ἡ δεύτερη τὸν 17ο αἰῶνα καί ἡ τρίτη τὸ 1770. Αὐτά τὰ ἱστορικά γεγονότα μαρτυροῦν ὅτι τὸ '21 ἦταν μιὰ μοναδική συνέχεια καί τονίζουν τὴν ἀδιάκοπη καί ἀκατάβλητη πάλη πού εἶχε Ἑλληνισμός ἐναντίον τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ. Ἀπὸ τὸ 1453 ὑπάρχει συνεχῆ διακήρυξη τοῦ Ἑλληνισμοῦ ὅτι ἡ θέση τοῦ ραγιαῖ εἶναι προσωρινή. Οἱ δῆθεν προοδευτικοί, στρατευμένοι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον μελετητές, παραγνωρίζουν τὴν πίστη τοῦ Ἑλληνισμοῦ πού ἦταν ὁ πρῶτος καθοριστικός παράγοντας τοῦ μέλλοντος. Ἀλλὰ ἀπὸ τὸ 1453 μέχρι τὸ 1770 ποίος κράτησε, ποίος τόνωσε κι ἐτοίμασε τὸ δουλωμένο Γένος; Τούς δύο πρώτους αἰῶνες τῆς σκλαβιάς μόνο ἡ ἐκκλησία καί τὰ κρυφὰ σχολεῖα ὑπῆρχαν. Ἡ πίστη λοιπόν ἦταν, ἡ κοινὴ γλῶσσα, ἀλλὰ καί οἱ διηγήσεις, οἱ θρύλοι καί οἱ παραδόσεις γιὰ τὴν Πόλη ἔπαιξαν τὸ ρόλο τους στὴ διατήρηση τοῦ Ἑλληνισμοῦ σάν συλλογικότητα.

Δέν θά ἀναφερθῶ στὸν ἀγωνιστὴ Μακρυγιάννη, οὔτε στὴν πλειάδα Ἑλλήνων ἱστορικῶν καί πολιτικῶν, πού συμφωνοῦν μέ τὸν Σπύρο Τρικούπη ὅτι: «ἡ Ἐπανάσταση ἐπιχείρησε νὰ ἐξώσει διὰ τῶν ὄπλων ἐκ τῆς Ἑλλάδος ξένην καί ἀλλόθρησκον φυλὴν, ἥτις διὰ τῶν ὄπλων ἠχμαλώτισαν αὐτὴν πρὸ αἰώνων καί μέχρι τέλους τὴν ἐθεώρει αἰχμάλωτον καί ὑπὸ τῇ μάχαιράν της». Ὁ Φρειδερίκος Νάγκελ σέ ἄρθρο – φυλλάδιο ἔγραψε τὸ '21 (Μπραουνσβάικ) μεταξὺ ἄλλων: «...Σκοπὸς τῶν Ἑλλήνων εἶναι νὰ σώσουν τοὺς ἑαυτοὺς τους καί τὴ θρησκεία τους». Ὁ πιὸ γνωστός ἄλλωστε Τοῦρκος ἱστορικός Δζεβδέτ Πασάς σημειώνει: «ἀπὸ τὴν κατάκτηση τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἔμεινε στίς καρδιές τοὺς ὁ πόθος τῆς ἀνεξαρτησίας».

Ἄς ἀναλογιστεῖ κανεὶς ὅτι γιὰ νὰ ἐλευθερωθοῦν 700.000 Ἕλληνες σκοτώθηκαν, πουλήθηκαν καί χάθηκαν στὰ πεδία τῶν μαχῶν 1.000.000 Ἕλληνες. Αὐτό καί μόνο τὸ δεδομένο εἶναι ἀτράνταχτη ἀπόδειξη πὺς τὸν ἀγῶνα τῆς Ἐπανάστασης τοῦ '21 τὸν προετοίμασε, τὸν ἄρχισε, τὸν διεξήγαγε καί τὸν ὀλοκλήρωσε, ὄχι μία τάξη, οὔτε λίγα διαλεχτά ἄτομα φορεῖς μιᾶς ἰδεολογίας, μὰ ὀλόκληρος ὁ Ἑλληνικὸς λαός. Τό δέ Ὁρθόδοξο φρόνημα καί τὸ πνεῦμα τῆς Ἀνατολικῆς Ὁρθόδοξης Αὐτοκρατορίας μᾶς ἦταν αὐτό πού ὤθησε τοὺς ἀγωνιστές στὴν Ἐπανάσταση. Αὐτό παρέμεινε ζωντανό καθ' ὅλη τὴ διάρκεια τῆς τουρκοκρατίας χάρι στο μορφωτικὸ καί ἐκπαιδευτικὸ ἔργο τῆς Ὁρθόδοξης ἐκκλησίας, χάρι στίς ἐκατοντάδες σχολεῖα πού ἱδρυσε ὁ

Πατροκοσμᾶς, χάρις στό αἷμα τῶν χιλιάδων Νεομαρτύρων, τῆς μαγιάς τοῦ Γένους μας. Γιατί ὁποῖος ἀλλαξοπιστοῦσε ἔχανε τήν ἐθνική του συνείδηση. Ἔτσι οἱ τουρκόφωνοί τῆς Καππαδοκίας καί τῆς Μπάφρας τοῦ Πόντου διατήρησαν ἀκμαία τήν Ἑλληνική συνείδηση, ἐπειδὴ ἔμειναν «ἄχρι θανάτου» πιστοί στήν Ἐκκλησία. Ἐνῶ οἱ Βαλαάδες τῆς ΝΔ Μακεδονίας διατήρησαν μέν τήν Ἑλληνική τους γλώσσα, ἀπώλεσαν ὅμως τήν Ὁρθόδοξη πίστη καί ταυτόχρονα τήν ἐθνική τους συνείδηση. Γεγονός πού ἀποδεικνύει ὅτι ἡ πίστη προσέδιδε τήν ταυτότητα στούς σκλαβωμένους, ἄλλωστε καί οἱ ἴδιοι οἱ κατακτητές γνώριζαν γκιαούρηδες, δηλαδή ἀπίστους καί πιστούς.

Σήμερα τιμοῦμε τήν ἐναρξή τῆς Ἐπανάστασης στή Ρούμελη καί μαζί μία μεγάλη μορφή τοῦ ἀγώνα. Ὁ Σαλῶνων Ἡσαΐας ἦταν ἓνας ἐθνικός κήρυκας τῆς Ἐπανάστασης τοῦ '21, ἓνας ἀγνός πατριώτης, ὁ μοναδικός ἐπίσκοπος πού σκοτώθηκε σέ πεδίο τῆς μάχης. Θυμόμαστε καί τιμοῦμε τούς ἀγωνιστές πού μᾶς λευτέρωσαν, θυμόμαστε καί τιμοῦμε αὐτόν πού ἔκανε τό ράσο σημαία, γιατί τό πιό μεγάλο ἀμυντήριο πού διαθέτει ἓνας λαός εἶναι ἡ μνήμη.

Φτάσαμε ὅμως σήμερα νά τιμοῦμε τούς ἀγῶνες τοῦ Γένους μας, ἀλλά μέ πολύ ξεθωριασμένη μνήμη καί ἀλλοιωμένα μηνύματα. Φτάσαμε νά ἀγνοοῦμε ὅτι ἡ συμπόρευση τῆς θρησκευτικότητάς μας μέ τήν καθημερινή μας ζωή, ἀπορρέει ἀπό τά δόγματα τῆς πίστεώς μας, πού μᾶς ἐπιτάσσουν νά μὴν κάνουμε τίποτα στή ζωή μας, τό ὅποιο νά μὴν ἐκφράζει τήν ἀκρίβεια τῆς Πίστεώς μας. Ὅμως ὁ τρόπος τῆς ζωῆς μᾶς εἶναι πιά προτεσταντικὸς, ὅπως ἐπιβλήθηκε ἀπὸ τήν ἀθεϊστική δομὴ τοῦ σύγχρονου κράτους. Σύμφωνα ὅμως μέ τό Εὐαγγέλιο στό Χριστό ἐδόθη «πάσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καί ἐπὶ γῆς». Ἄρα, ἡ κοσμικὴ ἐξουσία καί οἱ ἄρχοντες δέν νοεῖται νά εἶναι οὔτε πάνω οὔτε ἔξω ἀπὸ τήν ἐκκλησία. Ἡ χριστιανικὴ διακυβέρνηση, ὅπως δείχνει ἡ παράδοσή μας, ἡ ὁποία διατηρήθηκε μέχρι τῆς δολοφονίας τοῦ Καποδίστρια, θέλει τούς ἄρχοντες μέσα στήν Ἐκκλησία, γιατί ἡ Ἐκκλησία εἶναι τό περιέχον. Σήμερα ὅμως ὁ Χριστὸς ἐκτοπίστηκε καί στή θέση τοῦ ἐνθρονίστηκε ὁ ἀπόλυτα αὐτονομημένος ἄνθρωπος, πρῶτα τοῦ προτεσταντισμοῦ καί ἔπειτα τοῦ δυτικοῦ οὐμανισμοῦ, ὁ ὁποῖος σήμερα πλέον ὡς ὑπεράνθρωπός του Νίτσε προχωρεῖ στήν ἀνατροπὴ ὅλων των ἀξιών. Σήμερα τό κράτος ἔγινε τό ἀφεντικό τῆς Ἐκκλησίας, στήν ὁποία πλέον δέν πέφτει λόγος στά θέματα πού ἀφοροῦν στήν ὅλη κοινωνικὴ πραγματικότητα, τήν καθημερινότητα τῶν πιστῶν, τήν παιδεία, τά ΜΜΕ πού διαμορφώνουν ἢ μᾶλλον παραμορφώνουν σήμερα τίς ἠθικὲς ἀξίες, πρὶν τίς ὀρίσει ἡ νομοθεσία στήν συνέχεια. Καί μάλιστα ἡ Ἐκκλησία, ὅπως ὑποστηρίζουν, εἶναι ἓνας ἀπλὸς κοινωνι-

κός φορέας, στήν οὐσία τίποτε παραπάνω ἀπό ἓνα σύλλογο, πού ἀποστολή ἔχει νά ἀσχοληθεῖ αὐστηρά μέ τά τοῦ οἴκου της.

Τελικά, τόσο ὁ κλῆρος ὅσο καί οἱ πιστοί ἔχουμε ἀποδεχθεῖ αὐτό τό παραμύθι. Θεωροῦμε ὅτι αὐτή ἡ κατάσταση εἶναι ἡ φυσική τάξη τῶν πραγμάτων. Μόνο σέ ὁρισμένα συμπτώματα ἀντιδρούμε. Καταλήξαμε, ἀντί νά ἐπιλέγουμε τόν Χριστό, τήν πηγὴ κάθε ἐξουσίας, νά στηρίζουμε τήν ἐλπίδα μας στὸν χρεωκοπημένο εὐρωπαῖο ἄνθρωπο, πού ἔχει καταστήσει τὸν ἑαυτό τοῦ ἀλάθητο καί ἔχει πετάξει τὸν Χριστό στὰ ἀζήτητά της παγκόσμιας ἱστορίας. Σέ ἀντίθεση μέ ἡμᾶς, τοὺς ὑποτιθέμενους πιστούς, κάποιοι ἄθεοι καί ἀμοραλιστές πολιτικοί μας, ἔχουν καταλάβει τὴ σύζευξη τῆς ἐκκλησιαστικῆς πνευματικῆς ζωῆς μέ τὴν καθημερινή ζωὴ τοῦ κράτους καί τῶν πολιτῶν, πού ἀπορρέει ὡς ἀπαραίτητο ἐπακόλουθό της συνεποῦς Ὁρθοδόξου πίστεως, καί γι' αὐτό ἔχουν ἐπιδοθεῖ σέ μιὰ ἐπίμονη προσπάθεια, ἀρχικά νά ὑποβαθμίσουν καί σταδιακά νά καταργήσουν τίς ἐθνικὲς ἐπετεῖους μέ τό ἐπιχείρημα, ὅτι τάχα οἱ ἐορτές αὐτές καλλιεργοῦν τὸν ἐθνικισμό καί ἐμποδίζουν τὴν εἰρηνικὴ συμβίωση στήν πολυπολιτισμικὴ κοινωνία μας. Τό πραγματικὸ πρόβλημά τους ὅμως, εἶναι ὁ Χριστὸς καί ἡ Ἐκκλησία του. Αὐτοὺς θέλουν νά ἐξοβελίσουν ἀπὸ τὴν Πατρίδα μας.

Ἡ πνευματικὴ ἀποδόμηση, ἡ ὁποία ἐντέχνως καλλιεργήθηκε ἐδῶ καί πολλὰ χρόνια, εἶναι ἡ αἰτία τῆς σημερινῆς μας κατάστασης, αὐτὴ ὁδήγησε στὴ σημερινή πολύπλευρη κρίση. Ἡ ἔξοδος ἀπὸ αὐτὴ προϋποθέτει νά ξαναβροῦμε τὴ χαμένη αὐτοσυνειδησία μας.

Βασικὸς μοχλὸς ἀνατροπῆς τῆς σημερινῆς παρακμῆς, εἶναι ἡ Παιδεία. Μέ τὴν πλατιά, οὐσιαστικὴ της σημασία, σάν σύνολο ἀξιῶν πού θά συνοδεύει τοὺς νέους μας, αὐτοὺς πού ἀποτελοῦν «τὴν ροδοχρουν ἐλπίδα τοῦ ἔθνους», κατὰ τὸν Καποδίστρια, στήν μετέπειτα ζωὴ τους. Στὸ σχολεῖο πρέπει νά γευτοῦν τό μεγαλεῖο τοῦ Ὁμήρου καί νά ἀφουγκραστοῦν τό μεγάλο μας Ἀλεξανδρινό πού ἔλεγε: «κι ἂν δέν μπορεῖς νά κάνεις τὴ ζωὴ σου ὅπως τὴ θέλεις, τοῦτο προσπάθησε τουλάχιστον ὅσο μπορεῖς: μὴν τὴν ἐξευτελίζεις, μέσ τὴν πολὺ συνάφεια τοῦ κόσμου, μέσ στίς πολλές κινήσεις κι ὁμιλίες». «Παιδεία ἐστίν, οὐ τὴν ὕδρια πληρῶσαι, ἀλλὰ τό ἀνάψαι αὐτήν», ἔλεγε ὁ Πλάτων δηλαδή παιδεία εἶναι τό ἀνάμμα τῆς ψυχῆς κι ὄχι τό γέμισμα μέ γνώσεις. Ἄν οἱ νέοι μας σήμερα μάθαιναν τὴν πραγματικὴ ἱστορία, τὴν πατρώα μας γλῶσσα, φορέα ἠθικῶν ἀξιῶν κατὰ τὸν Ἑλύτη, καί τὸν Ἑλληνικὸ πολιτισμό, δέν θά ἦταν οἱ αὐριανοὶ πολῖτες εὐκολὰ διαχειρίσιμοι ἀπὸ τὴν παγκόσμια Νέα Τάξη, πού προσπαθεῖ νά ἐλέγξει τίς τύχες τῶν λαῶν τῆς γῆς. Γι' αὐτό ἐνοχλοῦνται οἱ κρατοῦντες,

όπαδοί τῆς παγκοσμιοποίησης. Γιατί ἡ Ὁρθοδοξία εἶναι ἓνα μετερίζι ἀξιῶν, συλλογικότητας, ἀξιοπρέπειας καί σκέψης, ἀπέναντι στό παγκοσμιοποιημένο μοντέλο τῆς ἀτομοκρατίας, τῆς ὑπερκατανάλωσης, τοῦ ἀμοραλισμοῦ καί τῆς ἡδονοθηρίας πού προωθοῦν. Χριστό καί Ἑλλάδα χρειάζονται τά παιδιά μας.

Ὅμως ἐμεῖς δέν ἐπαναστατοῦμε. Συνεχίζουμε νά πιθηκίζουμε στά δυτικά πρότυπα, γιατί παρά τά ὅσα πάθαμε, συνεχίζουμε νά συγχέουμε τήν πρόοδο τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν τῆς Δύσης μέ τόν πολιτισμό. Τόν πολιτισμό τῆς χλιδάτης ζωῆς, ἀλλά συγχρόνως τῶν ἑκατομμυρίων ἀστέγων καί πεινασμένων. Τόν πολιτισμό τῆς πνευματικῆς αὐθαιρεσίας, τοῦ συμφέροντος καί τῆς στρατιωτικῆς ἐπιβολῆς, πού ξεσπιτώνει χιλιάδες δυστυχησμένες ψυχές σέ ὅλο τόν κόσμο. Τόν πολιτισμό τῶν παρελάσεων ὑπερήφανων διεστραμμένων καί τῆς ἐπίκαιρης θεματικῆς ἐβδομάδας, ὅπου τά παιδιά μας θά διδαχθοῦν ὅχι μόνο νά ἀποδέχονται κάθε διαστροφή ὡς φυσιολογική, ἀλλά καί νά ἀμφισβητοῦν ἀκόμη καί τό βιολογικό τους φύλο. Τόν πολιτισμό τῆς δύσης, πού ὁ Ντοστογιέφσκι ἀπό τότε χαρακτήρισε ἓνα ἀπέραντο νεκροταφεῖο.

Ἡ ἐπανάσταση σήμερα εἶναι μία ἐπανάσταση συνειδήσεων. «Ἐως πότε θά εἴμαστε ἀχαρακτήριστοι Γραικύλοι;», ρωτᾷ ὁ Παπαδιαμάντης. Θά τρίζουν τά κόκαλα τῶν ἀγωνιστῶν τοῦ '21 βλέποντας νά μὴν ἀντιδροῦμε στήν καταστροφή τῆς Πατρίδας μας. Καί τό ἐρώτημα πού τίθεται εἶναι: πῶς θά ἀντικρύσουμε κάποια μέρα στή μέλλουσα κρίση ὅλους ἐκείνους, κληρικούς καί λαϊκοὺς, ἀγίους καί γενναίους ἀγωνιστές τοῦ '21, πού ἔδωσαν τό αἷμα τῆς ψυχῆς καί τοῦ σώματός τους γιά νά μᾶς ἀπαλλάξουν ἀπό τή διακυβέρνηση καί καταπίεση ἀλλοθρήσκων, ὥστε νά ζοῦμε ἀνεμπόδιστα τόν παράδεισο τῆς πίστεώς μας σέ μιᾷ ἐλεύθερη Πατρίδα; Καί τώρα ἐμεῖς μέ τή θέλησή μας, ψηφίζοντας, χειροκροτώντας καί ἐκλιπαρώντας γιά «ρουσφέτια» τήν ἀσέβεια, ὀδηγοῦμε τήν Πατρίδα μας σέ χειρότερη ἀπό τήν Τουρκική δουλεία, μιᾶς καί τώρα πού ὑποτίθεται ὅτι ζοῦμε σέ περίοδο ἐλευθερίας, ἀμφισβητεῖται εὐθέως ἡ ἐθνική μας κυριαρχία, ἀλλά κυρίως μεταλλάσσεται ἡ ταυτότητά μας καί ὑποδουλώνεται ἡ ψυχὴ μας.

Ἄς μὴν ξεχνᾶμε ὅμως, ὅτι στίς φλέβες μᾶς κυλάει τό αἷμα τῶν προγόνων μας, πού ὁ πόθος τους γιά λευτεριά τούς ἔκανε ἥρωες. Ἄς γρηγοροῦμε καί ἄς κρατήσουμε στήν καρδιά μᾶς τήν ἐλπίδα καί τά λόγια τοῦ ποιητῆ:

«Μή σκιάζεσθε στά σκότη, ἡ λευτεριά, σάν τῆς αὐγῆς τό φεγγοβόλο ἀστέρι, τῆς νύχτας τό ξημέρωμα θά φέρει».

ΤΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΩΝ ΤΣΟΠΑΝΗΔΩΝ:

*Λέξεις πού ὅλοι ἔχουμε ἀκούσει
ἀλλά δέν ξέρουμε τί σημαίνουν*

Ἀποκόβω: ἀπογαλακτίζω.

Ἀγγειό (τό): δοχεῖο, σκεῦος.

Ἀνάρμεγος: τό θηλυκό ζῶο πού δέν ἔχει ἀρμεχθεῖ. Εἶναι ἀνάρμεγό το κοπάδι.

Ἀπλάδι (τό): Κλινოსκέπασμα ἀπό προβατίσιο μαλλί....

Ἀρβάλι (τό): Χάλκινο ἢ τσίγκινο στρογγυλό δοχεῖο μέ χερούλι γιά τό ἄρμεγμα τῶν ζῶων.

Ἀρνάδα: Χροινάρα προβατίνα πού κρατήθηκε γιά «ἔχει», δηλ. γιά ἀναπαραγωγή. Στά γίδια λέγεται κατσικάδα.

Ἀσαλά(γ)ητος: αὐτός πού δέν παίρνει ἀπό ὀρμήνιες, πού κάνει ὅτι τοῦ κατέβει στό μυαλό.

Βάχρα: Προβατίνα μέ ἄσπρο τρίχωμα στό σῶμα της καί μαῦρες κηλίδες μόνο στό μοῦτρο της.

Βετούλι (τό): Κατοίχι ἐνός ἔτους.

Γαλάρια (τά): Τά γεννημένα πρόβατα ἢ γίδια πού κρατοῦν (ἔχουν) γάλα. Σέ ἀντίθεση μέ τά στέρφα πού δέν ἔχουν.

Γάστρα (ἡ): Σιδερένιο θολωτό σκέπασμα. Στή γάστρα ψήνονταν τό ψωμί, ὀρισμένα φαγητά καί ὀλόκληρα ἄρνιά ἢ κατσίκια.

Γκιόσα (ἡ): γίδα μέ μαύρη ράχη, ἄσπρη κοιλιά καί λευκές ρίγες στό πρόσωπο

Γκισέμι (τό): Τραγί ἢ κριάρι μουνουχισμένο καί μεγαλόσωμο, ὀδηγός τοῦ κοπαδιοῦ πού φέρνει τό μεγαλύτερο κουδούνι.

Γκλίτσα: Ποιμενική μαγκούρα μέ σκαλιστῆ λαβή.

Ζλάπι (τό): Ἡ φράση «παρουσιάσκη ζλάπι» σημαίνει ὅτι ἐμφανίστηκαν στά πέριξ λύκοι ἢ τσακάλια καί πρέπει νά προσέχει ὁ τσοπάνης.

Ζυγούρι (τό): Πρόβατο πού μόλις ἔχει περάσει τό πρῶτο ἔτος τῆς ἡλικίας του.

Ζωντανά (τά): Τά πρόβατα καί τά γίδια συνολικά. Ἀλλιῶς τά πράματα.

Κάδη (ἡ): Εὐλύνο ψηλό δοχεῖο μέ στενή βάση γιά τό χτύπημα τοῦ γάλακτος.

- Κακαράντζα (ή): Τά περιττώματα, ή κοπριά τών ζώων.
Κάλεσα: Προβατίνα μέ σώμα άσπρο, αλλά μέ μάτια, μύτη καί αὐτιά μαῦρα.
Καπνόγκεσα (ή): Κατάμαυρη γίδα μέ καφέ μούρη.
Καραμάνικη (ή): Προβατίνα άσπρη μέ μαύρους κύκλους γύρω από τά μάτια καί φαρδιά οὔρά.
Καρδάρα (ή): Ξύλινο στρογγυλό δοχείο γιά τό άρμεγμα τοῦ γάλακτος.
Κατσена: Άσπρη προβατίνα μέ κόκκινο πρόσωπο.
Κλαπάτσα (ή): Άρρώστια τών προβάτων.
Κλαρίζω: Κόβω τά κλαδιά δένδρου.
Κλωτσοτύρι (τό): Τό τυρόγαλο πού μένει από τό πήξιμο τοῦ τυριοῦ, ἅμα τό βράσουμε κάνουμε τό κλωτσοτύρι.
Κολῆγοι: Σμίξιμο δύο – τριών τσοπάνηδων γιά κοινή πορεία – συνε-
ταιρισμό έξαμηνιαίο.
Κολλημένα (τά): Πρόβατα μέ άρρώστια στόν πνεύμονα πού κολλάει
τά παῖδια (πλευρά).
Κολόκουρος (ό): Τό πρώιμο μερικό κούρεμα στόν αὐχένα καί στήν
οὔρά τοῦ ζώου. Συνήθως γίνεται στό τέλος τοῦ Μάρτη.
Κονάκι (τό): Αὐτοσχέδιο καλύβι από σάλωμα (εἶδος καλαμιοῦ). Χρη-
σίμευε γιά καλοκαιρινό κατάλυμα τοῦ τσομπάνη, στά ὄρεινά
καί τό χειμώνα τό ἐγκατέλειπαν γιά τά χειμαδιά.
Κάπα (ή): Χοντρό πανωφόρι από τραγόμαλλο. Φοριέται τούς χειμε-
ρινούς μήνες.
Κορύτος (ό): Ξύλινη καί μακρόστενη ταῖστρα ἢ ποτίστρα γιά ζῶα.
Σκαφίδα.
Κορφίγκι (τό): βρασμένο, πηχτό γάλα ζώου, τό ἀμέσως μετά τή γέννα.
Κουδούνα (ή): Μεγάλο κουδούνι γιά πρόβατα.
Κουδουνάδες: Κατασκευαστές κουδουνιῶν.
Κοῦρος: Τό κούρεμα τών προβάτων.
Κουτσοκέρα (ή): Προβατίνα ἢ γίδα μέ σπασμένο τό ἕνα κέρατο.
Κρεμανταλάς: Ξερό καί διχαλωτό ξύλο μπηγμένο στό χῶμα ἔξω από
τό κονάκι γιά νά κρεμοῦν τίς καρδάρες μέ τό γάλα καί νά μὴν
τό φθάνουν τά σκυλιά καί τά φίδια.
Κρούτα: Προβατίνα ἢ γίδα μέ μικρά καί μέ κοντά τα δύο κέρατα.
Κύπρος (ό): Μεγάλο κουδούνι από μπροῦντζο σάν καμπάνα γιά γί-
δια καί ειδικότερα γιά τό γκεσέμι.
Λόγια (Λάγια) γρίβα: Σπάνια προβατίνα μέ γκριζωπό τρίχωμα.
Λόγια (Λάγια) μπαλιά: Κατάμαυρη προβατίνα μέ μιὰ κηλίδα λευκή
στό κεφάλι.

Λειβαδάριχο: Νοικιασμένο χωράφι ἀπό τόν τσοπάνη πού χρησιμο-
ποιεῖ γιά βοσκή. Τό ἐνοίκιό το πληρώνει σέ εἶδος καί συνήθως
εἶναι τυρί.

Μαδημένα (τά): Πρόβατα πού τούς ἔχει πέσει μερικά ἢ ὀλικά το
μαλλί.

Μαντρί: Κατοικία προβάτων.

Μαντρόσκυλος: Μεγαλόσωμος κατά κανόνα σκύλος. Ἄγριος μά καί
ἄγρυπνος φύλακας τοῦ κοπαδιοῦ.

Μαξούλι: (τό): Τό εἰσόδημα ἀπό τό γάλα ἢ ἀπό τά μαλλιά τῶν αἰγο-
προβάτων.

Μαρκάλλος (ὁ): Ἡ γονιμοποίηση τῶν θηλυκῶν ἀπό τά ἀρσενικά γιά
τὴν ἀναπαραγωγή.

Μαρμαρά: Προβατίνα ἢ γίδα στέρφα (αὐτὴ πού δέν γεννάει).

Μαυλάω: Καλῶ κοντά μου μέ ἰδιόρρυθμη φωνή οἰκόσιτα ζῶα.

Μονοβύζα (ἡ): Προβατίνα ἢ γίδα πού ἔμεινε μέ ἓνα μαστάρι, ἐπειδὴ
τὴν χτύπησε ἀρρώστια.

Μπλιόρα (ἡ): Ἡ πρωτογενῆ γίδα.

Μπουτσκοκάλεσα: Προβατίνα καστανή ὡς καστανόμαυρη.

Ντορός (ὁ): Τά ἔχνη (πατημασιές) τῶν ζῶων πάνω στό χιόνι ἢ πάνω
στόν κουρνιαχτό (σκόνη).

Ὅρμώνω: Κατευθύνω τὴν πορεία ζῶου ἢ κοπαδιοῦ μέ χειρονομίες
καί κραυγές.

Παγάνα (ἡ): Ἡ ὁμαδική ὁργανωμένη καταδίωξη ἄγριων ζῶων (κυ-
ρίως λύκων).

Παρμάρα (ἡ): Ἀσθένεια μέ συμπτώματα παράλυσης, πού ἐμφανίζε-
ται κυρίως στὰ αἰγοπρόβατα.

Πρατάρης (ὁ): Ὁ βοσκός τῶν προβάτων.

Πρατίνο: Προβατίνα.

Πιτιά (ἡ): Τό στομάχι τῶν κατσικιῶν ἀπό τό ὁποῖο παίρνουν τό
πῆγμα (ἐνζυμο), γιά νά πῆξουν τό γάλα γιά τυρί.

Ρούσα (ἡ): Προβατίνα ξανθοκόκκινη.

Ρούτα: Προβατίνα μέ κοντό μαλλί.

Σάισμα (τό): Κλινოსκέπασμα ἢ στρωσίδι ἀπό γίδινο μαλλί.

Σαλαγάω: Κατευθύνω μέ φωνές τά ζῶα.

Σιοῦτος (ὁ): Τό ἀρσενικό πρόβατο ἢ γίδι χωρίς καθόλου κέρατα.

Σκάρισμά (τό): Καλοκαιριάτικη νυχτερινή ἔξοδος τοῦ κοπαδιοῦ γιά
βοσκή.

Σκάφη (ἡ): Οἱ μακρόστενες ξύλινες ἢ τσίγκινες σκάφες στίς ὁποῖες
ἐρίχναν τροφή ἢ νερό γιά τά ζῶα.

- Σκουληκιάρικο (τό): Πληγωμένο ζώο που μολύνεται ή πληγή του από τη μύγα και πιάνει σκουλήκι.
- Σταλίζω, στάλος (ό): Καλοκαιριάτικη μεσημεριανή ανάπαυση των ζώων κάτω από τον ίσκιο των δέντρων.
- Στέρφα (ή): Η στείρα θηλύκια.
- Στρούγκα (ή): Πρόχειρο μαντρί με κλαδιά ή πέτρες για τό ἄρμεγμα των ζώων.
- Τάλαρος (ό): μεγάλο ξύλινο βαρέλι για τήν φύλαξη και διατήρηση τυριού.
- Τομάρια (τά): Τά δέρματα των προβάτων ή γιδιών.
- Τροκάνι (τό): Μεγάλο κουδούνι με δυνατό ἤχο για μεγαλόσωμα ζώα.
- Τσαγκάδι (τό): Η γίδα ή προβατίνα που ἔμεινε χωρίς θηλασμό (κατσικιού ή ἄρνιου) π.χ. λόγω ἀποβολῆς.
- Τσαντίλα (ή): Μεγάλα τουλουπάνια για τό στράγγισμα τοῦ μόλις πηγμένου τυριού.
- Τσαρδί (τό): Πρόχειρο κατάλυμα από κλαδιά. Καλύβα.
- Τσάρκος (ό): Ὁ παιδικός σταθμός τῆς στάνης. Μιά καλύβα που βάζουν τά νεογέννητα ἄρνιά, ὅταν οἱ μανάδες τοὺς πάνε για βοσκή. Ἀλίμονο σ' ὅποιον ξένο πλησιάσει τόν τσάρκο. Τό τσοπανόσκυλο θά τόν κομματιάσει.
- Τσαρούχια (τά): Αὐτοσχέδια παπούτσια από τό δέρμα ζώων μέ φούντα μπροστά.
- Τσατάλι (τό): Σιδερένιος ή ξύλινος γάντζος σάν τσιγκέλι.
- Τσιμπουροβύζα (ή): Προβατίνα ή γίδα μέ πολύ μικρό μαστό.
- Τσοκάνι (τό): Τό πλακέ κουδούνι για τά γίδια. Λέγεται και κραμπακίδα.
- Τσούλα (ή): Προβατίνα μέ μικρά αὐτιά.
- Τσουράπια (τά): Τσοπάνικες κάλτσες φτιαγμένες από μαλλί προβάτου.
- Τυρόγαλό (τό): Τό ὑγρό που μένει από τό πῆξιμο τοῦ τυριού.
- Φλόρα (ή): Ὀλόασπρη γίδα.

Δημοσιεύτηκε στόν «Αἰτωλοακαρνανικό Τύπο» τοῦ Ἡλ. Ζαπαντιώτη καί ἀναδημοσιεύτηκε στά «Εὐρυτανικά Χρονικά», τ.8, Ὀκτώβριος – Νοέμβριος- Δεκέμβριος 2003, ἀπ' ὅπου το ἀντλήσαμε.

ΤΑ ΑΗΔΟΝΙΑ ΤΗΣ ΑΡΤΟΤΙΝΑΣ

ΙΧΝΗΛΑΤΗΣ

Κάπου ἓνα τέταρτο ἀπέχει τό Μοναστήρι τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου ἀπό τήν Ἀρτοτίνα. Ἡ Ἀρτοτίνα, ἓνα καπετανοχώρι μεγάλο ἐκεῖνα τά χρόνια, εἶναι τό πιό ἀπομακρυσμένο χωριό στή Φωκίδα, πού συνορεύει μέ τά Κράβαρα. Πνιγμένο τό Κεφαλοχώρι αὐτό μέσα στό πράσινο, μέ κυρίαρχη τή Καστανιά.

Στό μοναστήρι τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου, ἀπό τό ὁποῖο βλέπεις ἀπέναντι τήν Δριο καί ἐπιβλητικό Κόρακα ἔφθασε ὁ ἀργότερα μέγας ἥρωας Ἄθ. Διάκος γιά νά μάθει ἀπό τόν καλόγηρο τό οκτα?χι καί τό φαλτήρι καί πάντα προσπαθοῦσε νά βρίσκεται στίς ἐκδηλώσεις τῆς Μονῆς καί νά διαβιβάζει τόν Ἀπόστολο.

Ὁ Δεσπότης Λιδωρικίου κάθε χρόνο περιόδευε τήν ἐπαρχία του, μόλις τό ἐπέτρεπε ὁ καιρός, γιά νά ἔρθει σέ ἐπαφή μέ τό ποιμνίό του.

Μιά φορά ἔτυχε νά βρεθεῖ στό Μοναστήρι καί νά ἀκούσει τόν Ἀθανάσιο Διάκο νά ψάλλει τόν Ἀπόστολο. Μαγεύτηκε ἀπό τό ἦθος καί τή θαυμάσια φωνή τοῦ νεαροῦ ἀναγνώστη καί τοῦ πρότεινε νά τόν χειροτονήσῃ Διάκο.

Ὁ νεαρός Θανάσης δέχτηκε ἀμέσως τήν πρόταση τοῦ Δεσπότη, ἀφοῦ τό ὄνειρό του ἦταν νά γίνῃ “ἀναγνώστης”.

Μετά τή χειροτονία τοῦ Ἀθανασίου ὁ Δεσπότης γύρισε στήν Ἀρτοτίνα κατέλυσε στό σπίτι τοῦ φίλου του, ὁ ὁποῖος τόν ὁδήγησε γιά νά κοιμηθεῖ σέ ἓνα ἐξωτερικό διαμέρισμα τοῦ σπιτιοῦ του, τό ὁποῖο ἀντί γιά σκέπη εἶχε πυκνά φυλλώματα τῶν δένδρων τῆς Ἀρτοτίνας. Ἀλλά τά ἀηδόνια ἦταν τόσα πολλά καί τόσο εὐλαλα, τά ὁποῖα ἐνῶ ἀπονάρχωναν μέ τή γλυκεία φωνή τόν Δεσπότη δέν τόν ἄφηναν νά κοιμηθεῖ ἐντελῶς ὅπως ἐκεῖνος ἤθελε.

Κατά τά χαράματα κατόρθωσε νά κλείσῃ λίγο τα μάτια του, ἀλλά σέ λίγο ἤλθε ἡ χαυραγή νά τοῦ πεῖ ὅτι σέ λίγο θά βγεῖ ὁ ἥλιος καί τότε σηκώθηκε.

Σέ λίγο οἱ προύχοντες τοῦ χωριοῦ ἔφτασαν κοντά του καί ἀπό φιλοφρόνηση τόν ρώτησαν γιά τό πῶς πέρασε τή νύχτα του.

Κακά, ψυχρά καί ἀνάποδα! ἀπάντησε ὁ Δεσπότης βαρύθυμος, γιατί αὐτά τά καταραμένα ἀηδόνια δέν μέ ἄφηναν νά κλείσω μάτι.

Ἐπειτα, ἀπό λίγο ὁ Δεσπότης ἄφησε τήν Ἀρτοτίνα γιά νά συνεχίσει τήν περιοδεία του στό χωριά τῆς ἐπαρχίας του.

Ἀλλά οἱ κάτοικοι τῆς Ἀρτοτίνας διαπίστωσαν ὅτι τά ἀηδόνια σώπασαν. Οὔτε στίς αὐλές τους, οὔτε στό περιβόλια τους, οὔτε στίς ρεματιές τοῦ χωριοῦ ἀλλά καί σέ ἀκτίνα τριῶν ὥρῶν ἀπό τό χωριό του δέν ἀκουγόταν ἔστω καί ἓνα ἀηδόνι. Τό ἔκαναν κουβέντα καί τελικά κατέληξαν στή γνώμη ὅτι τά ἀηδόνια βουβάθηκαν ἀπό τήν κατάρρα τοῦ Δεσπότη τοῦ ὁποίου τό ἦθος καί ἡ καλοκαγαθία του, ἔκανε τό ποιμνίο του νά τόν πιστεύει Ἅγιον.

Πέρασε ὁ χρόνος, ξαναῆλθε ὁ καιρός γιά καινούργια περιοδεία τοῦ Δεσπότη καί ὅταν αὐτός ἔφτασε ἀπό τήν Ἀρτοτίνα κατέλυσε καί πάλι στό σπίτι τοῦ φίλου του γιά νά κοιμηθεῖ καί κοιμήθηκε ἀνενόχλητος. Τό πρωί ξύπνησε καί ἀπόρησε γιατί δέν ἄκουσε οὔτε ἓνα ἀηδόνι νά ψέλνει τοῦ ὕμνου τῆς ἀγάπης του καί ὅταν κατά τή συνήθεια ἔφθασαν οἱ προύχοντες τό πρωί ὁ Δεσπότης ἐξέφρασε τήν ἀπορία του γιά τό τί ἔγιναν τά ἀηδόνια.

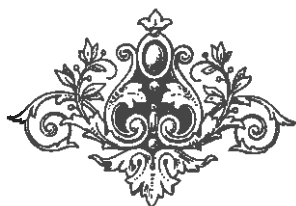
Μά Δέσποτά μου, ἀπό πέρσι πού τά καταραστήκατε, οὔτε εἶδαμε, οὔτε ἀκούσαμε ἀηδόνι πουθενά.

Καί ὁ Δεσπότης εἶπε χαμογελαστός:

Μά ἐγώ δέν ἤθελα νά τά καταρασθῶ τά εὐλογημένα.

Καί τότε τήν ἴδια στιγμή ὅλα τα δένδρα, τά γύρω ἀπό τά σπίτια καί τό χωριό πλημμύρισαν ἀπό ἀηδόνια πού κελαηδοῦσαν μέ τό γνωστό πάθος τους καί ἀπό τότε δέν σιώπησαν ποτέ πλέον.

Καί μάλιστα οἱ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ λένε ὅτι ἀπό τότε οἱ φωνές τῶν ἀηδονιῶν εἶναι καθαρότερες καί γλυκύτερες ἀπό τότε.....

Η ΣΟΦΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

Οἱ συνέπειες τῆς κατάργησης
τοῦ πολυτονικοῦ συστήματος

Τοῦ Δημητρίου Κοντογιώργου Ὑποπετάρχου (Ε) ἐ.ἀ.

Ἔχουν γραφεῖ καί εἰπωθεῖ πολλά καί διάφορα κατὰ καιροῦς γιά τό ἀντικείμενο τοῦ θέματος. Ὡστόσο κρίνεται σκόπιμο νά παρατεθοῦν κατωτέρω κάποιες ἐνδιαφέρουσες ἀπόψεις καί στοιχεῖα, πού σχετίζονται ἄμεσα μέ τό ἐν λόγω θέμα καί πού εἶναι κατὰ τό “μᾶλλον ἢ ἥττον” ἄγνωστα-ἰδιαίτερα κάποιες ἀπόψεις- στό εὐρύ κοινό. Εἰδικότερα κάποια ἀπό τά παρατιθέμενα στοιχεῖα ἀπό γλωσσικῆς-γραμματικῆς ἀπόψεως εἶναι “ἐν πολλοῖς” εἴτε ἄγνωστα εἴτε μή πρόσφορα λόγω “λήθης”, ἴσως, γιά τούς παλαιότερους καί λόγω ἀνεπαρκοῦς διδασκαλίας τῶν ἀρχαίων ἐλληνικῶν γιά τούς νεότερους. Τό θέμα ἀφορᾷ – καί πρέπει ν’ ἀφορᾷ – τό ἔθνος μας, ὅλους τους ἀπανταχοῦ Ἕλληνες. “Ἡ ἀρχαία Ἑλλάδα μᾶς προσφέρει μιὰ γλώσσα, γιά τήν ὁποία θά πῶ ἀκόμα μιὰ φορά ὅτι εἶναι οἰκουμενική...”, εἶχε πεῖ ἡ Ζακλίν ντέ Ρομιγύ, Γαλλίδα Ἀκαδημαϊκός - ἀπεβίωσε πρὶν ἐλάχιστα χρόνια - μέ ἐλληνική ὑπηκοότητα καί διατριβή στήν ἐλληνική γλώσσα. Οἱ ἀρετές πράγματι τῆς ἐλληνικῆς γλώσσας εἶναι ἴσως σπάνιο φαινόμενο μεταξύ των εὐρωπαϊκῶν τουλάχιστον γλωσσῶν. Μᾶς φαίνεται λίγο παράξενο νά ὁμιλοῦμε γιά “σοφία τῆς γλώσσας”. Ὅμως ἡ ἀναφορά ὀλίγων καί μόνο περιπτώσεων θά μᾶς πείσει γιά τοῦτο: Ἡ μετακίνηση τοῦ τόνου, γιά παράδειγμα, σέ μιὰ λέξη σέ πολλές περιπτώσεις δημιουργεῖ θετική ἢ ἀρνητική ἔννοια. Ἔτσι ἡ λέξη “ΕΡΓΟΝ”, ὅταν παρατίθεται μέ πρῶτο συνθετικό μιὰ ἄλλη λέξη, ἀποδίδει ιδιότητα μέ τήν κατάληξη -οὔργος. Π.χ. χειρουργός, πανοὔργος κ.α. Καί ἐδῶ ἀκριβῶς βρίσκεται τό μεγαλεῖο τῆς ἐλληνικῆς γλώσσας. Ἔτσι λοιπόν στήν ὥς ἄνω περίπτωση, ἐάν τό “ἔργον” εἶναι γιά τό καλό των ἀνθρώπων, τότε ἡ λέξη τονίζεται στή λήγουσα. Π.χ. μελισσοεργός, χειρουργός, σιδηρουργός κ.α. Ἐάν ὅμως τό “ἔργον” εἶναι πρὸς “βλάβην” τῶν ἀνθρώπων, τότε ὁ τόνος μεταφέρεται στήν παραλήγουσα. Π.χ. κακοὔργος, πανοὔργος, ραδιοὔργος κ.α.

Γενικότερα ὅ,τιδήποτε συνδέεται μέ τό καλό μέ μοναδικό τρόπο

τονίζεται στή λήγουσα. Π.χ. ὁ Χριστός, πού εἶναι ἡ προσωποποίηση τοῦ καλοῦ τονίζεται στή λήγουσα. Ἀλλά ὁ ἄνθρωπος πού φέρει τ' ὄνομά Του ὀνομάζεται Χρῖστος, - τό ὀρθότερο εἶναι Χρῖστος καί ὄχι Χρ'Ρστος- ἐπειδὴ δέν μπορεῖ νά ταυτισθεῖ μέ τό ἀπόλυτο καλό. Ὁ Θεός εἶναι Λαμπρός· ὅσοι ὅμως ἐπιθυμοῦν νά ἔχουν στ' ὄνομά τους αὐτήν τήν ιδιότητα φέρουν τό ὄνομα Λάμπρος.

Ἡ λέξη βίος καί βιοτή= ζωὴ ἔχει σχέση μέ τή βία, διότι ὁ ἄνθρωπος ζεῖ μέ “βία” καί ἀνάγκη. Γι' αὐτό οἱ ἀρχαῖοι χρησιμοποιοῦσαν τή λέξη βίος(βιοῦν) μόνο γιά τούς ἀνθρώπους, ἐνῶ τή λέξη ζωὴ (ζῆν) καί γι' ἀνθρώπους καί γιά ζῶα. Ἡ ζωὴ λέγεται ὅτι εἶναι χρῆση ψυχῆς δηλ. αἰῶνια, ἐνῶ βίος ἡ λίγη ζωὴ. Ὁ βίος διαφέρει ἀπό τή ζωὴ, διότι ἡ λέξη βίος τίθεται στά λογικά ζῶα δηλ. μόνο στούς ἀνθρώπους, ἐνῶ ἡ ζωὴ τίθεται (ὡς στοιχεῖο) καί γιά ἀνθρώπους καί γιά τ' ἄλογα ζῶα.

Ὁ σπουδαῖος Γάλλος συγγραφέας καί μεταφραστῆς νεοελληνικῶν ἔργων Ζάκ Λακαρριέρ -ἀπεβίωσε τό 2005- ἔκθαμβος ἐμπρός στό μεγαλεῖο τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας, εἶχε δηλώσει: “Ἡ ἑλληνικὴ γλώσσα ἔχει τό χαρακτηριστικό νά προσφέρεται θαυμάσια γιά τήν ἔκφραση ὅλων των ἱεραρχιῶν μέ μιὰ ἀπλή ἀλλαγὴ τοῦ πρώτου συνθετικοῦ.

Ἀρκεῖ κανεῖς νά βάλει ἓνα πᾶν-πρῶτο-ἀρχι-ὑπέρ- ἢ μιὰ ὁποιαδήποτε ἄλλη πρόθεση μπροστά σ' ἓνα θέμα “καί συνεχίζει: “Καί ἂν συνδυάσει κανεῖς μεταξύ τούς αὐτά τά προθέματα λαμβάνει μιὰ ἀτελείωτη ποικιλία διαβαθμίσεων· τά προθέματα ἐγκλείονται τά μέν στά δέ σάν μιὰ σημασιολογικὴ κλίμακα, ἡ ὁποία ὀρθώνεται πρὸς τόν οὐρανὸ τῶν λέξεων”.

Καί ὅμως αὐτὴ ἡ ὠραία γλώσσα καταστρέφεται δυστυχῶς ἀπὸ τούς ἴδιους τούς Ἕλληνες. Ἡ κατάρρευση τῶν τόνων ἀλλὰ καί τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν παλαιότερα ὀδήγησαν στὸν εὐτελισμὸ τοῦ γλωσσικοῦ μας ὀργάνου... Ἡ ἐκ πρώτης ὄψεως ἀθῶα “μονοτονική” μεταρρύθμιση ἔχει σοβαρές ἐπιπτώσεις στή μόρφωση τῶν παιδιῶν μας, ὅπως καταδεικνύει ἡ πείρα ἀπὸ τὴν πολυετὴ ἐφαρμογὴ τοῦ νέου γλωσσικοῦ ιδιώματος. Ἀλλὰ καί ἡ ἐπαναφορὰ τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν στό γυμνάσιο, ἔπειτα ἀπὸ πολλοὺς ἀγῶνες καί γενικὴ κατακραυγὴ καί ὁ τρόπος μέ τὸν ὁποῖον διδάσκονται αὐτά (τά ἀρχαῖα) σήμερα κάνουν τούς μαθητές, μᾶλλον, νά μισοῦν τό μάθημα. Καί τοῦτο γιατί οἱ συνεχεῖς ἀλλαγές-μεταρρυθμίσεις στήν ἐκπαίδευση γενικά, ἰδιαίτερα δέ σ' ὅ,τι ἀφορᾷ τ' ἀρχαῖα ἑλληνικά(περιορισμός ὥρων διδασκαλίας-τρόπος διδασκαλίας αὐτῶν, ὅπως μνημονεύεται ἀνωτέρω, κ.α),ἀπὸ Ὑπουργοὺς Παιδείας, πού “παραβλέπουν” τὴ σο-

φία τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας λόγω “πολιτικῶν ιδεοληψιῶν”, ἔχουν ὡς ἀποτέλεσμα, πέραν τῆς ἡμιμάθειας, νά προκαλοῦν ἐκνευρισμό καί σύγχυση στούς μαθητές. Ἡ ἐπιβεβαίωση ὅλων αὐτῶν ἔρχεται ἀπό ξένα χεῖλη.

Ὁ Ἑλληνιστής Ἑλληνο-Ἰταλός Μάρο Βίττι, καθηγητής τῆς νεοελληνικῆς γλώσσας σέ πανεπιστήμιο τῆς Ἰταλίας, εἶχε δηλώσει σέ ἀθηναϊκή ἐφημερίδα, δυστυχῶς γιά μᾶς: “Βλέπω στά Ἑλληνόπουλα πού ἔρχονται νά σπουδάσουν στήν Ἰταλία μιά αἰσθητή ἄγνοια στήν ἑλληνική γλώσσα, ἀκόμα καί σέ σύγκριση μέ τούς Ἰταλούς νέους! Καί αὐτό εἶναι κάτι πού τούς ἐμποδίζει νά φθάσουν στοῦ εὐρωπαϊκοῦ ἐπίπεδο, ὅπου οἱ περισσότεροι νέοι ἔχουν κλασσικές γνώσεις!” Τά δικά μας σχόλια περιτεύουν.

Ἡ σπουδαία Γαλλίδα Ἀκαδημαϊκός καί Ἑλληνίστρια Ζακλίν ντέ Ρομιγύ-μνημονεύεται καί παραπάνω- εἶχε διαπιστώσει ἀπό τήν πολυετή ἐνασχόλησή της μέ τήν ἀρχαία Ἑλληνική Γραμματεία τό πόσο οἱ ξένοι καταφεύγουν στοῦ ἀστείρευτο ἑλληνικό “γλωσσικό ὕδωρ” καί εἶχε πεῖ ἀνάμεσα στά ἄλλα: “Ἀναπνέουμε τόν ἀέρα τῆς Ἑλλάδος κάθε στιγμή χωρίς νά τό ξέρουμε· ἡ Εὐρώπη πού σφυρηλατοῦμε ἔχει ἑλληνικό ὄνομα....” Καί ἐδῶ ἀξίζει πράγματι νά μνημονευθεῖ, ὅτι ἡ θαυμάσια αὐτή γλώσσα ἔχει “ἐμπλουτίσει” μέ πλῆθος λέξεων τό λεξιλόγιο ξένων γλωσσῶν! Ἐνῶ λοιπόν οἱ ξένοι διανοοῦμενοι τιμοῦν ἀφάνταστα τήν ἑλληνική γλώσσα (ἀρχαία καί νέα) καί ἐνῶ τ' ἀρχαία ἑλληνικά διδάσκονται καί στοῦ ἐξωτερικό, ἐμεῖς γινόμαστε οἱ νεκροθάφτες της... Ἀλλά καί ἂν ὑπάρχουν κάποιοι πού ὑψώνουν τή φωνή τους, ἀγνοοῦνται παντελῶς. Ὁ ἀκαδημαϊκός Ἀγαπητός Τσοπανάκης εἶχε δηλώσει μέ ἀγανάκτηση: “Καταργήθηκαν καί δέν διδάσκονται πιά οὔτε τό Συντακτικό οὔτε ἡ Γραμματική. Εἶναι δυνατόν νά μπορέσει νά οἰκοδομήσει κανεῖς χωρίς σχέδιο; Ὅτι καί νά εἶναι αὐτό, ἀκόμα καί ἓνα τραπέζι θέλει σχέδιο...”

Ἀκοῦμε συχνά τους θιασῶτες τοῦ μονοτονικοῦ νά ἐπικαλοῦνται ὡς ἐπιχείρημα, πλὴν τῶν ἄλλων, τό ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες δέν εἶχαν τόνους. Οἱ ἀρχαῖοι δέν ἐχρειάζοντο τούς τόνους. Οἱ τόνοι καί τά πνεύματα ὑπῆρχαν στήν προσωδιακή προφορά τῶν ἀρχαίων. Ἡ ἀρχαία γλώσσα εἶχε “μουσικότητα”. Ἡ προφορά τῶν λέξεων ἐλάμβανε διαφορετική κάθε φορᾶ χροιά, ἀνάλογα μέ τό τί ἔπρεπε νά τονισθεῖ σέ συγκεκριμένο χρόνο. Δηλ. ἡ φωνή ἐγένετο ὀξεῖα ἢ βαρεῖα (βαργιά) ἢ περισπᾶτο, ἔκανε δηλ. περισπασμούς(περισπωμένη). Γι' αὐτό δέν ἐχρειάζοντο τούς τόνους οἱ ἀρχαῖοι. Ἐτσι λοιπόν τό αὐτί τοῦ ἀπλοῦ πολίτη ἦταν ἐξασκημένο, ὥστε νά “ἐπίανε” καί τήν πιό

ἀσήμαντη παραφωνία. Παρατίθεται ἐδῶ ἡ πλέον ἀποκαλυπτική περίπτωση ἀπὸ τὸ ἔργο “ΟΡΕΣΤΗΣ” τοῦ Εὐριπίδη: “Ὅταν ὁ τότε ἡθοποιὸς Ἠγέλοχος, πού ὑπεδύετο τὸν Ὀρέστη, ἔφθασε στὴν ἀπαγγελία τοῦ στίχου 279 πού ἔλεγε: “ἐκ κυμάτων αὔθις γαλῆν’ ὀρῶ”, πού σημαίνει “μετὰ τὴν τρικυμία ἀντικρύζω καὶ πάλιν γαλήνη”, ἔκαμε ἓνα λάθος· τὸ “γαλῆν’,” μέ ἀπόστροφο= γαληνά, οὐδέτερο πληθυντικοῦ πού σημαίνει ἡσυχία, γαλήνη ὀξύνεται. Καί ἡ Γραμματική ἐδῶ λέει: “Ὅταν μιὰ λέξη λήγει σέ βραχὺ φωνῆεν (πλὴν τοῦ ὅ) καὶ ἡ ἐπομένη λέξη ἀρχίζει ἀπὸ φωνῆεν γίνεται ἐκθλιψη. Ἐάν τὸ φωνῆεν πού ἐκθλιβεται ἐτονίζετο καὶ ἡ ἐκθλιβομένη λέξη εἶναι κλητῇ, τότε ὁ τόνος ἀναβιβάζεται στὴν παραλήγουσα. Ἔτσι τὸ γαληνά ἐγίνε “γαλῆν” μέ ἀπόστροφο. Ὁ Ἠγέλοχος ὅμως ἔκαμε τὸ λάθος καὶ τὸ πρόφερε μέ περισπωμένη, δηλ. μέ τόνο, ὁ ὁποῖος περιεσπάτο στὴ μέση της προφορᾶς του, γιατί “σπάει”, πέφτει πρὸς τὰ κάτω, κάνει δηλ. περισπασμούς. Ὁ χρόνος αὐτὸς βεβαίως εἶναι κλάσματα δευτερολέπτου. Καὶ ὅμως, τὸ ἐξασκημένο αὐτὶ τοῦ κοινοῦ “ἐπίασε” τὸ λάθος. Γιατί “γαλῆν” μέ περισπωμένη σημαίνει γάτα-ἐδῶ σε αἰτιατική πτώση-, ὁπότε ὅλοι οἱ θεατὲς ἀρχίζουν νὰ νιαουρίζουν, ἀποδοκιμάζοντας τὸν ἡθοποιό.....

Ἀπ’ αὐτὸ καὶ μόνο το παράδειγμα ἀντιλαμβάνεται κανεὶς, γιατί οἱ ἀρχαῖοι δὲν ἐχρειάζοντο τόνους καὶ πνεύματα.

Τὰ πράγματα ὅμως σήμερα εἶναι διαφορετικά· διότι ἐκτὸς των ἄλλων, χωρὶς τὸ πολυτονικὸ σύστημα γραφῆς δημιουργεῖται σύγχυση σέ πλῆθος λέξεων. Ἄς δοῦμε μερικές πειστικές περιπτώσεις:

- Τὸ ρῆμα εἶργω (μέ ψιλῇ) σημαίνει ἐμποδίζω τὴν εἴσοδο σέ κάποιον, ἐνῶ τὸ ρῆμα εἶργω (μέ δασεία) σημαίνει ἐμποδίζω τὴν ἔξοδο σέ κάποιον, “ἐξ’ οὗ” καὶ ἡ λέξη κάθειρξη.

- Ἡ λέξη Σύρος (μέ περισπωμένη) σημαίνει τὸ νησί Σύρος, ἐνῶ ἡ λέξη Σύρος (μέ ὀξεῖα) εἶναι ὁ κάτοικος τῆς Συρίας!

- Ἡ λέξη ὦρα (μέ δασεία) σημαίνει τὴν ὥρα τῆς ἡμέρας, ἐνῶ ἡ λέξη ὦρα (μέ ψιλῇ) σημαίνει φροντίδα “ἐξ’ ἧς” καὶ θυρωρός, αὐτὸς πού φροντίζει τὴν θύρα.

Ὁ Μαρξιστικῶν ἰδεολογιῶν μεγάλος διανοητὴς καὶ φιλόσοφος Καστοριάδης τόνιζε: “Ἄν θέλετε, κύριοί του Ὑπουργεῖου, νὰ κάνετε φωνητική ὀρθογραφία, τότε πρέπει ν’ ἀφήσετε τοὺς τόνους καὶ τὰ πνεύματα, διότι αὐτοὶ πού τὰ βάλανε, ἔερανε τί κάνανε. Δὲν ὑπῆρχαν στ’ ἀρχαῖα ἑλληνικά, διότι ἀπλούστατα ὑπῆρχαν μέσα στίς ἴδιες τίς λέξεις. Αὐτοὶ πού ἔκαναν αὐτὲς τίς μεταρρυθμίσεις δὲν ξέρουν τί εἶναι γλώσσα, δὲν ξέρουν αὐτὸ πού ἤξερε ἡ κόρη μου στά τρία της

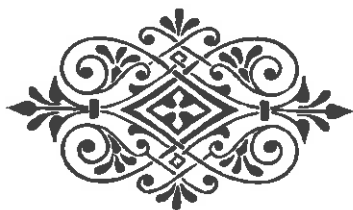
χρόνια: Μάθαινε μιά λέξη καί μετά ἔφαχνε γιά τίς συγγενεῖς της. Αὐτό εἶναι μιά γλώσσα. Ἕνα μάγμα, ἕνα πλέγμα, ὅπου οἱ λέξεις πα-
ράγονται οἱ μὲν ἀπό τίς δέ, ὅπου οἱ σημασίες γλιστρᾶνε ἀπό τὴν μιά
στήν ἄλλη· εἶναι μιά ὀργανική ἐνότητα ἀπὸ τὴν ὁποία δέν μπορεῖς
νά βγάλεις καί νά κολλήσεις πράγματα. Ἡ κατάργηση τῶν τόνων
καί τῶν πνευμάτων εἶναι ἡ κατάργηση τῆς ὀρθογραφίας, πού εἶναι
τελικά ἡ καταστροφή τῆς ὀρθογραφίας, ἡ καταστροφή τῆς συνέχει-
ας... Ἡδὴ τὰ παιδιὰ μας δέν μποροῦν νά καταλάβουν Καβάφη, Σε-
φέρη, Ἐλύτη, διότι αὐτοὶ εἶναι γεμάτοι ἀπὸ τὸν πλοῦτο τῶν ἀρχαίων
Ἑλληνικῶν.

Δηλαδή πᾶμε νά καταστρέψουμε ὅ,τι κτίσαμε πρὶν ἀπὸ πολλὰ
χρόνια. Αὐτὴ εἶναι ἡ δραματική μοῖρα τοῦ σύγχρονου Ἑλληνι-
σμοῦ....”

Συμπερασματικά: Ὁ νέος τρόπος γραφῆς τῆς γλώσσας μᾶς (μο-
νοτονικό) σέ συνδυασμό μέ τὴν κατάργηση, σχεδόν, τῶν ἀρχαίων
ἐλληνικῶν καί τὴν ἐσφαλμένη χρήση τῆς καθομιλουμένης Νέας Ἑλλη-
νικῆς γλώσσας (Δημοτική), πού καθιερώθηκε ἐπὶ ὑπουργείας στό
Ἰπουργεῖο Παιδείας τοῦ Γεωργίου Ράλλη, ὁ ὁποῖος “παρεῖδε” τὴ σο-
φία τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσας, συνέβαλε βαθμιαία στὴ γλωσσική σύγ-
χυση καί στὴν κακοποίηση τῆς γλώσσας μας. Ὁ Γεώργιος Ράλλης
ἀργότερα μετενόησε γιὰ τὴ δική του ἐσφαλμένη ἐκπαιδευτική πολι-
τική· ἦταν ὅμως ἄργά. Κανεῖς ὅμως δέν ξέρει τί μπορεῖ νά συμβεῖ
στό μέλλον...

(.....μέ ἀπόψεις καί ἀπὸ τὰ “Ἡπειρώτικα Γράμματα”)

Τηλέφωνα: 210-9732451, 6983527380.

«Έχει ό καιρός γυρίσματα» «Τό Γουναράδικο»

Του Γεωργίου Δ. Αναγνωστοπούλου

Μεγάλωσαν τά άλεπουδάκια και ή μάνα τους ή κυρά Άλεπού έκρινε ότι είχε έρθει ή ώρα νά τ' άφήσει έλεύθερα γιατί θά μπορούσαν νά επιβιώσουν μόνα τους πιά.

Τά μάζεψε, λοιπόν, στην προσήλια αύλή της φωλιάς της, τά χαϊδολόγησε, τούς έδωσε τίς τελευταίες συμβουλές και οδηγίες της, τά πονήρεψε για τά «δολώματα» και τίς «παγίδες» πού κρύβει ή ζωή, τούς εύχήθηκε όλα τα καλά στη ζωή τους και τ' άφησε έλεύθερα.

Τά άλεπουδάκια απομακρύνθηκαν πηδώντας, όλο χαρά για την έλευθερία τους.

Βλέποντάς τα ή άλεπού νά απομακρύνονται χαρούμενα, κούνησε σκεπτική το κεφάλι της και μονολόγησε, μελαγχολικά : «Άντε καλή τύχη και καλή αντάμωση».

Τό τελευταίο άλεπουδάκι άκουσε τά λόγια της μάνας του και γύρισε και την ρώτησε μέ άπορία: «Μάνα, δέν μάς είπες πού θά συναντηθούμε;» Για νά πάρει την άπάντηση από την μάνα του :»Στό γουναράδικο παιδί μου, στό γουναράδικο».

Και καταλαβαίνετε τί έννοούσε: Προδιέγραψε την μοίρα τους, τό αυτόνοτο, τό αναπόφευκτο τέλος τους.

Και τό αυτόνοτο «γουναράδικο» για όλους μας και γι' αυτούς πού «βρίσκονται στά πράγματα», γι' αυτούς πού γεύονται τώρα την έξουσία, την όποιοσδήποτε μορφής έξουσία, είναι αναπόφευκτα ή συνταξιοδότηση, ή άποστρατεία, ή άπραγία και από εκεί και πέρα ή κάποια ... περιθωριοποίηση.

Άς μήν ζούν, λοιπόν, κι' αυτοί μέ την ψευδαίσθηση ότι ή καρέκλα θά 'ναι για πάντα δική τους. Πρίν άπ' αυτούς κάθισαν τόσοι άλλοι και πολλοί άλλοι θά καθίσουν μετά άπ' αυτούς. «Σήμερον έμοϋ, αύριον έτέρου, μηδέποτε οϋδενός», λένε οι Άγιορείτες μοναχοί για τό κελί τους. Και οι άρχαίοι προγονοί μας, χιλιάδες χρόνια πρίν, μάς συμβουλευόν: «Δεί τόν άρχοντα μεμνησθαι ότι ανθρώπων άρχει, κατά Νόμον άρχει και οϋκ άεί άοξει».

Γι' αυτό στούς κατέχοντες θέσεις και αξιώματα πού κάποιοι άπ' αυτούς δέν καταδέχονται νά σηκώσουν τό κεφάλι τους και νά σέ κοιτάξουν κατάματα όταν βρεθείς στό γραφείο τους} άφοϋ τούς θυμίσουμε την φράση του λαού: «Αϋτού πού είσαι ήμουν κι έδω πού είμαι θά 'ρθείς» τούς έρωτώ: Ός πότε νομίζουν ότι θά χαίρονται την καρέκλα τους; Σβησμένα «άστρα» είναι πού φαίνονται άκόμα από λόγους άποστάσεως. Μόλις όμως «οι άκτίνες της έξουσίας» σωθούν, βαριά σιωπή θά τούς τυλίξει και θά βρεθούν κι αυτοί στό «Γουναράδικο», μαζί μας.

Γι' αυτό τούς συμβουλεύω από τώρα, για νά μπορούν τότε νά μάς κοιτάζουν κατάματα: «Χαιρέτησε τόν, τόν πεζό, όταν καβαλικέψεις, για νά σέ χαιρετάει κι' αυτός όταν θά ξεπεζέψεις».

ΝΕΑ ΤΗΣ ΦΩΚΙΔΑΣ

ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΦΩΚΙΔΑ

Μέ ἐπιτυχία καί ἀξιοσημείωτη προσέλευση διεξήχθη ἀπό τίς 30 Μαρτίου ἕως 1η Ἀπριλίου 2017 στό Γερμανικό Ἀρχαιολογικό Ἰνστιτούτο τό τριήμερο Διεθνές Συνέδριο μέ τίτλο «Ancient Phokis: New Approaches to its History, Archaeology and Topography» («Ἀρχαία Φωκίδα: Νέες προσεγγίσεις στήν ἱστορία, τήν ἀρχαιολογία καί τήν τοπογραφία της»). Τό συνέδριο συνδιοργανώθηκε ἀπό δύο ξένες ἀρχαιολογικές σχολές στήν Ἀθήνα, τό Γερμανικό Ἀρχαιολογικό Ἰνστιτούτο Ἀθηνῶν καί τή Γαλλική Ἀρχαιολογική Σχολή Ἀθηνῶν, ὥστόσο οἱ προσκεκλημένοι εἰσηγητές προέρχονταν ἀπό τήν Εὐρώπη, τίς Η.Π.Α., τόν Καναδά καί τήν Αὐστραλία, χωρίς νά μειονεκτεῖ καθόλου ἡ Ἑλληνική συμμετοχή καί ἐπιστημονική ἐκπροσώπηση.

Ὅπως ξέρουμε, ἡ Φωκίδα τῶν ἀρχαίων χρόνων ἐκτεινόταν ἀπό τό Βόρειο Εὐβοϊκό κόλπο μέχρι τόν Κορινθιακό κόλπο καί περιλάμβανε ὁλόκληρη τήν κοιλάδα τοῦ Κηφισοῦ καί μεγάλο τμήμα τῶν ὄρεινῶν ὄγκων τοῦ Παρνασσοῦ καί τοῦ Καλλίδρομου καί εἶναι γνωστή κυρίως ἀπό τό μεγάλο προφητικό κέντρο τῶν Δελφῶν καί -συγκριτικά λιγότερο- ἀπό τό δεύτερο μαντεῖο τοῦ Ἀπόλλωνα στίς Ἄβες, πού οἱ ἐρευνητές ταυτίζουν πιθανότατα μέ τό ἱερό στό Καλαπόδι. Ὅμως ἡ χώρα, ἡ Γῆ τῶν Φωκέων περιελάμβανε πολλούς οἰκισμούς καί πόλεις, τῶν ὁποίων τά ὀνόματα εἶναι γνωστά ἀπό τήν ἀρχαία ἑλληνική γραμματεία καί ἐπιγραφικές μαρτυρίες. Ἐπιπλέον ὑπάρχουν τά ἀρχαιολογικά κατάλοιπα πού εἴτε σώζονται ἰστάμενα, ὁρατά, εἴτε ἔχουν ἀποκαλυφθεῖ μέσα ἀπό τίς ἀνασκαφές σέ ἀρκετές θέσεις πού ἐμπίπτουν στήν ἀρμοδιότητα τῶν Ἐφορειῶν Ἀρχαιοτήτων Φωκίδας, Φθιώτιδας καί Βοιωτίας. Ἡ συναρμοδιότητα αὐτή προκύπτει ἀπό τό γεγονός ὅτι ἡ ἐπικράτεια τῆς Φωκίδας ἦταν ἀρκετά εὐρύτερη κατά τήν ἀρχαιότητα. Οἱ ἐρευνητές τῶν τελευταίων χρόνων ἔριξαν φῶς στά ἀρχαιολογικά καί ἱστορικά δεδομένα, μέ συνέπεια νά εἴμαστε πλέον σέ θέση νά κατανοήσουμε περισσότερα πράγματα γιά τό παρελθόν τῆς περιοχῆς μας. Αὐτόν ἀκριβῶς τό σκοπό ἐξυπηρέτησε τό ἐν λόγω συνέδριο, νά φέρεي δηλαδή στό ἴδιο τραπέζι ἐπιστήμονες πού ἀσχολοῦνται σοβαρά μέ τήν ἐρευνα τῆς ἀρχαίας Φω-

κίδας και, από κοινοῦ, νά προσεγγίσουν, νά ἐπαναξιολογήσουν και νά συζητήσουν ζητήματα τοπογραφίας, ιστορίας και ἀρχαιολογίας.

Μιά ματιά στό πρόγραμμα τοῦ τριήμερου συνεδρίου φανερώνει τήν περιεκτικότητα και τό εὖρος τῆς θεματικῆς, χωρίς νά λείπει τό ἐνδιαφέρον γιά ἐπί μέρους λεπτομέρειες. Ὅσον ἀφορᾷ τίς εἰσηγήσεις πού ἀφοροῦν τά σημερινά ὅρια τῆς Φωκίδας, ἀξίζει νά ἀναφερθεῖ ἡ ἐνδιαφέρουσα προσέγγιση τῆς Ἀμφικτυονίας σέ σχέση μέ τόν Πρῶτο Ἱερό Πόλεμο και κατά πόσον αὐτός ἦταν ἓνα ὑπαρκτό ιστορικό γεγονός, ἡ ἐξέταση τῶν πολλῶν οἰκισμῶν πού λειτουργοῦσαν ὡς αὐτόνομες και αὐτάρκειες πόλεις στήν ἀρχαία Φωκίδα, και τό συνακόλουθο θέμα τῶν συνόρων και τῆς ταυτότητας ἐκείνων τῶν πολιτειακῶν μονάδων. Μιά ἐπίσης ἐνδιαφέρουσα ὀπτική εἶναι ἡ θέση τῆς Φωκίδας σέ σχέση μέ τήν Αἰτωλική Συμπολιτεία, και γενικότερα οἱ συνασπισμοί τῶν Φωκέων. Μιά τέτοια ἐμβάθυνση βοηθᾷ νά καταρρίψουμε τή ρηχή ἀντιμετώπιση τῶν Φωκέων ὡς συλητῶν τοῦ δελφικοῦ μαντείου κατά τόν Τρίτο Ἱερό Πόλεμο. Τήν ὀχύρωση πού ὑποτίθεται ἔκτισε ἐκείνες τίς δεκαετίες στούς Δελφούς ὁ Φωκέας στρατηγός Φιλομηλος συζήτησε ὁ Νικόλας Κυριακίδης, ὁ Φώτης Ντάσιος γιά τίς ὀχυρώσεις και τούς οἰκισμούς τοῦ φωκικοῦ Κηφισοῦ κατά τόν 4ο αἰ.π.Χ., ὁ Νίκος Πετροχειλος και ἡ Ἑλένα Κουντούρη γιά τόν Πανοπέα Βοιωτίας ἐνῶ ὁ Θάνος Σίδερης ἀνέπτυξε τή σημασία τοῦ ἱεροῦ τῆς Ἀθηνᾶς στήν Ἀντικυρά. Ἐπίσης ἀπό ἐλληνικῆς πλευρᾶς, ὁ Γιώργος Ζάχος και ὁ Πλάτων Πετρίδης ἔριξαν φῶς στή Φωκίδα κατά τήν περίοδο τῆς ρωμαιοκρατίας.

Οἱ συμπολίτισσές μας, Ἑλένα Παρτίδα και Ἀνθοῦλα Τσαρούχα, συνέδεσαν μέ ἐπιτυχία τούς δύο βασικούς ἄξονες τοῦ συνεδρίου, τά μαντεῖα Δελφῶν και Ἀβῶν, παρουσιάζοντας γιά πρώτη φορά τά εὐρήματα ἀπό τό ἱερό τῆς Δήμητρας στόν Ἑρωχο (σήμ. Πολυδρόσο) και στρέφοντας τά φῶτα τῆς δημοσιότητας σέ μία παραμελημένη, κι ὅμως τόσο σημαντική περιοχή τῆς Φωκίδας. Στή μελέτη τούς οἱ δύο ἀρχαιολόγοι ἀξιολόγησαν θέματα χῶρο-ὀργάνωσης ἐνῶ παράλληλα, μέσα ἀπό ἀνασκαφικά και ἀρχιτεκτονικά εὐρήματα, ταύτισαν τίς θεότητες πού λατρεύονταν ἐδῶ, σέ σχέση μάλιστα μέ τή λατρεία τοῦ ποταμοῦ Κηφισοῦ. Ἐπιπλέον, ἐξετάζοντας ἐπιγραφικές μαρτυρίες και συγκρίσιμα παράλληλα, κατέληξαν σέ μία πολύ ἐνδιαφέρουσα ἐρμηνεία ἀναφορικά μέ τό τοπικό πάνθεον, τή φύση τοῦ ἱεροῦ τοῦ Ἑρώχου συνυφασμένη μέ τό τοπίο και τό φυσικό περιβάλλον, τήν ἐπισκεψιμότητά του ἀπό προσκυνητές διαφορετικῆς καταγωγῆς και, τέλος, προσέγγισαν τό ἱερό σέ σχέση μέ ὁρόσημα στήν τοπική ιστορία, ὅπως ἡ καταστροφή τῆς Λιλαίας ἀπό τόν Φίλιππο.

ΕΚΘΕΣΗ ΕΡΓΩΝ ΠΑΝ. ΖΩΓΡΑΦΟΥ – ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΟΝ ΣΤΡΑΤΗΓΟ ΙΩΑΝΝΗ ΜΑΚΡΥΓΙΑΝΝΗ

Στά πλαίσια Κύκλου έκδηλώσεων του Δήμου Δελφών στην οίκία Πανουργία, μέ ευγενική παραχώρηση του Έθνικού Ιστορικού Μουσείου, έκτέθηκαν 23 πίνακες του λαϊκού δημιουργού Παναγιώτη Ζωγράφου, οί όποιοι βασίζονται στίς πολεμικές αναμνήσεις του κορυφαίου αγωνιστή Γιάννη Μακρυγιάννη, χάλκινο έκμαγείο του Στρατηγού καί πιστό αντίγραφο τής σφραγίδας του Άρείου Πάγου τών Σαλώνων.

Η έκθεση πραγματοποιήθηκε από τήν Πέμπτη 20/04 έως τήν Τετάρτη 26/04/2017.

Κατά τή διάρκεια τής Έκθεσης όμιλητής ήταν ό καθηγητής του Παντείου Πανεπιστημίου καί Δικηγόρος κ. Δημήτρης Σταθακόπουλος, ό όποιος έκλεισε τήν έκδήλωση παρουσιάζοντας καί παίζοντας μέ τό άκριβές αντίγραφο του ταμπουρά του Μακρυγιάννη

ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΑΚΡΥΓΙΑΝΝΗΣ

Ο Μακρυγιάννης ήταν ένας από τούς κορυφαίους αγωνιστές του '21. Γεννήθηκε στά 1797 στό Άβορίτι τής Δωρίδας από φτωχούς γονείς. Τό πραγματικό του όνομα ήταν Τριανταφύλλου. Κατά τή διάρκεια του άγώνα τόν άποκαλοῦσαν «Μακρυγιάννη» γιά τό ψηλό του άνάστημα, όνομα πού τό κράτησε καί μέ αυτό παρέμεινε στήν ιστορία. Τό 1804, κατά τό διωγμό τών κλεφτών, ό πατέρας του σκοτώθηκε καί ό Μακρυγιάννης, μόλις έφτά χρονών, άρχισε νά δουλεύει γιά νά συντηρήσει τόν έαυτό του. Τό 1820 μύήθηκε στή Φιλική Έταιρεία. Συμμετέχει ένεργά σέ μάχες πού έκριναν τήν εξέλιξη τής Έπανάστασης του '21 (μάχη του Πέτα, πολιορκία τής Άρτας, μάχη τών Μύλων, διάφορες έπιχειρήσεις στήν Άνατολική Στερεά Έλλάδα, πολιορκία τής Ακρόπολης κ.α.).

Κατά τήν περίοδο τής αντιβασιλείας του Όθωνα ό Μακρυγιάννης κατηγορούσε τήν κυβέρνηση ως άπολυταρχική καί ζητούσε Σύνταγμα. Τό 1840 άρχισε νά όργανώνει τόν άγώνα υπέρ τής έπιβολής του Συντάγματος καί πρωτοστάτησε στήν επανάσταση τής 3ης Σεπτεμβρίου του 1843 γιά τήν παραχώρησή του από τή βαυαρική δυναστεία. Κατηγορήθηκε γιά συνωμοσία κατά του βασιλιά, συνελήφθη (1851), δικάστηκε καί καταδικάστηκε σέ θάνατο. Η ποινή του μετριάστηκε σταδιακά, έμεινε στή φυλακή δυό χρόνια γιά νά άποφυ-

λακιστεῖ τελικά (1 854) μέ τή μεσολάβηση τοῦ Δημητρίου Καλλέργη. Ἡ ὑγεία τοῦ ὁμως ἀπό τίς κακουχίες καί τή βανανυσότητα τῆς φυλακῆς κλονίστηκε. Ἔτσι ὁ Μακρυγιάννης ἀπομονώθηκε στό σπίτι τοῦ κοντά στούς στύλους τοῦ Ὀλυμπίου Διός (ἡ συνοικία αὐτή φέρει μέχρι σήμερα τό ὄνομά του- "Μακρυγιάννη"), ὅπου καί πέθανε στίς 27 Ἀπριλίου 1 864.

Ἐκτός ὁμως ἀπό τίς ἥρωικές του πράξεις καί τό παράδειγμά του, αὐτός ὁ μέγας Ἕλληνας κληροδότησε στίς νεότερες γενιές ἓνα ἀθάνατο μνημεῖο ὕφους, ἥθους, λόγου καί περιεχομένου, τά Ἀπομνημονεύματά του. «Ὅτι ἡ τύχη μᾶς ἔχει τούς Ἕλληνες πάντοτε ὀλίγους. Ὅτι ἀρχή καί τέλος, παλαιόθε καί ὡς τώρα, ὅλα τα θεριά πολεμοῦν νά μᾶς φᾶνε καί δέν μποροῦνε. Τρῶνε ἀπό μας καί μένει καί μαγιά» (Απομνημονεύματα Μακρυγιάννη).

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΟΣ

Ὁ Παναγιώτης Ζωγράφος (κατά ἄλλους Δημήτρης Ζωγράφος) ἦταν ἀγωνιστής τοῦ 1821, τόν ὁποῖο ἐξέλεξε ὁ Μακρυγιάννης ἀναθέτοντάς του τήν ἀναπαράσταση σημαντικῶν ἱστορικῶν σκηνῶν. Ὁ Μακρυγιάννης ἔμαθε γράμματα στά γεράματά του γιά νά γράφει τά ἀπομνημονεύματά του. Πίστευε ὁμως, ὅτι ἐκτός ἀπό τόν γραπτό λόγο, χρειάζονταν καί εἰκόνες, ἀφοῦ τό μεγαλύτερο μέρος τῶν Ἑλλήνων ἦταν ἀγράμματοι.

Ἀρχικά ἀνάθεσε σέ ἓναν Εὐρωπαῖο νά τοῦ ζωγραφίσει, γρήγορα ὁμως κατάλαβε ὅτι δέν χρειάζονταν καλλιτεχνικές ἀναπαραστάσεις, ἀλλά εἰκόνες περιγραφικές μέ ὅλα τα ἀπαραίτητα στοιχεῖα πού θά ἦταν ἱκανά νά ἐξιστορήσουν μέ ἀκρίβεια τό θέμα πού ἀπεικόνιζαν. Ἔτσι στράφηκε στόν Ζωγράφο, παλαίμαχο ἀγωνιστή ἀπό τήν Λακωνία, αὐτοδίδακτο λαϊκό ζωγράφο, ἀγιογράφο τῆς μεταβυζαντινῆς λαϊκῆς παράδοσης, πού ὡς ἀγωνιστής εἶχε δεῖ μέ τά ἴδια τοῦ τά μάτια ὅλα αὐτά πού ὁ Μακρυγιάννης τοῦ ἀνέθετε νά περιγράψει.

Ὁ Παναγιώτης Ζωγράφος φιλοτέχνησε εἰκοσιπέντε πίνακες. Ἀντίγραφα τῶν πινάκων φτιάχτηκαν ἀπό τούς γιούς καί ἀπό τόν ἴδιο καί μοιράστηκαν, ὅπως ἤθελε ὁ Μακρυγιάννης, στό βασιλιά Ὅθωνα, στόν Τσάρο τῆς Ρωσίας, στό βασιλιά τῆς Γαλλίας καί στή βασίλισσα τῆς Ἀγγλίας.

ΝΕΑ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Στίς 13 Μαρτίου 2017 πραγματοποιήθηκε Γενική Συνέλευση Ἐνημέρωση τῶν μελῶν γιά τά πεπραγμένα τῆς προηγούμενης διετίας καί στή συνέχεια μετά τή διαπίστωση τῆς ἀπαρτίας διεξήχθησαν οἱ ἀρχαιρεσίες γιά ἀνάδειξη τῶν νέων ὀργάνων ΔΣ τῆς ἐταιρείας λόγω λήξης τῆς θητείας τῶν προηγούμενων.

Στίς 21 Μαρτίου 2017 συνήλθαν τά νεοεκλεγέντα μέλη μέ θέμα “Συγκρότηση σέ Σῶμα- Κατανομή Ἀξιωματῶν” καί ἀποφάσισαν ὁμόφωνα γιά τή νέα σύνθεση τοῦ Δ.Σ. ὡς ἀκολούθως:

Ἰωάννης Ράμμος , Πρόεδρος

Χαράλαμπος Παναγιωτόπουλος, Ἀντιπρόεδρος

Παρασκευή Καστρίτη, Γραμματέας

Ἰωάννης Τσινταβής, Ταμίας

Ἀνθοῦλα Τσαρούχα, Ὑπουργός

Γεώργιος Κουτσοκλένης, Μέλος

Γεώργιος Ζουμάς, Μέλος

Φανή Φουσέκη, Ἀναπληρωματικό Μέλος

Ἐξελεγκτική Ἐπιτροπή: Ἀθανάσιος Δημόπουλος

Γεώργιος Μαστρογιαννόπουλος

Ἡ ἐταιρεία συμμετεῖχε στίς παρακάτω ἐκδηλώσεις μέ ἀντίστοιχη κατάθεση στεφάνων:

- 24 Μαρτίου στό Μοναστήρι τοῦ Προφήτη Ἡλιοῦ “Ἐπέτειος Ἐπανάσταση στή Ρούμελη”

- 25 Μαρτίου στήν Ἀμφισσα Ἐθνική Ἐπέτειος

- 23 Ἀπριλίου στήν Ἀμφισσα Ἐπέτειος Ἀπελευθέρωσης τῆς πόλης

- 13 Μαΐου στή Γραβιά “Ἡ Μάχη στό Χάνι τῆς Γραβιάς”

Στῆς 25 Μαρτίου ὑποβλήθηκε αἴτηση γιά χρηματοδότηση τοῦ ἔργου LADDER μέ ἐπιλογή δύο δράσεων:

α. Δημιουργία Δικτύωσης

β. Ἐκδόσεις Ἐγχειριδίων καί ὀπτικοαουστικῶν παραγωγῶν.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

Ἡ ἐταιρεία ὅπως σᾶς ἔχει ἤδη γνωστοποιηθεῖ ἄρχισε τή διαδικασία ἐγκατάστασης δικῆς τῆς σελίδας μέ σκοπό τήν ἠλεκτρονική ψηφιοποίηση ὅλων μέχρι σήμερα ἐκδόσεων τοῦ παρόντος περιοδικοῦ. Λόγω οἰκονομικῶν ὅμως δυσχερειῶν ἡ ἐξέλιξη καθυστερεῖ. Παρακαλοῦμε ὅποιος ἔχει σχετικές γνώσεις πληροφορικῆς καί μπορεῖ νά συμβάλει ἐθελοντικά νά ἐπικοινωνήσῃ μαζί μας.

ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

Ἀγαπητές μου ΣΕΛΙΔΕΣ ΑΠ' ΤΗ ΦΩΚΙΑΔΑ, πήρα τό τελευταῖο τεῦχος σας, τό 157-158 καί μεταξύ των ἄλλων διάβασα καί στίς ΙΣΤΟΡΙΟΥΛΕΣ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ ΜΑΣ «Τό τσίτωμα τοῦ Σεούλ», τοῦ ΓΕΝΙΚΟΣ.

Στίς σημειώσεις ὁ γράφας μᾶς λέει ὅτι ὁ μαθητής ἦταν ὁ Τάκης Κοϊτσάνος. Τοῦτο εἶναι λάθος καί παρακαλῶ νά διορθώσετε αὐτό τό λάθος, ἀφοῦ ὁ μαθητής ἐκεῖνος ἦταν ὁ θεῖος μου Στέργιος Φαρόπουλος τόν ὁποῖο σκότωσαν οἱ κομμουνιστές στή Μακεδονία καί γιά τοῦτο οἱ συμπολίτες του, τοῦ εἶχαν κωλύσει τό παρατσούκλι «ὁ Σαούλ» καί ὡς τερματοφύλακας τοῦ ΑΜΦΙΣΣΑΪΚΟΥ μόνο μέ τό παρατσούκλι αὐτό ἦταν γνωστός.

Ὅλα αὐτά μου τά εἶχε διηγηθεῖ ὁ πατέρας μου Ἀνδρέας.

Εὐχαριστῶ γιά τή φιλοξενία

Ἰωάν. Φαρόπουλος

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΒΙΒΛΙΟΥ «ΚΑΤΑΓΡΑΦΕΣ 1899-1944»

Ἀπό χρόνια περίμενα τήν ἐκδοση τοῦ προσωπικοῦ ἡμερολογίου ἀειμνήστου πατρός Ἀνάργυρου Κασούτσα. Ἐπιτέλους ὁ γυιός τοῦ Μιχάλης κατόρθωσε νά μᾶς τό παρουσιάσῃ μέ τό βιβλίό πού ἐξέδωσε τό 2016 «ΚΑΤΑΓΡΑΦΕΣ 1899-1944» τό ὁποῖο ἐπιμελήθηκε ὁ Εὐθύμιος Χάρ. Ταλάντης.

Ἰδιαίτερη σημασία ἔχει τό τελευταῖο μέρος στό ὁποῖο καταγράφεται ἡ σύλληψη, ὁ βασανισμός, ἡ ἐκτέλεση καί ἡ μετά θάνατον περιπέτεια τοῦ Παπᾶ Ἀργύρη

Τό βιβλίό τοῦτο εἶναι ἀκόμα μεγάλο μνημόσυνο στόν καλό ἱερωμένο, καλό πατριώτη καί καλό οἰκογενειάρχῃ, ἀλλά καί στούς ἄλλους 251 κληρικούς πού δολοφονήθηκαν ὅπως ὁ Παπᾶ Ἀργύρης.

Γ.Ν.Κ.

Ἀπαγορεύεται ἡ μερική ἢ ὅλική ἀναπαραγωγή τῶν κειμένων, ἡ ἀναδημοσίευση, ἡ ἀποθήκευση σέ ὁποιοδήποτε σύστημα ἠλεκτρονικό, μηχανικό, φωτοαντιγραφικό καί δέ μεταβιβάζεται σέ καμιά μορφή καί μέ κανένα τρόπο κείμενο, χωρίς προηγούμενη ἔγγραφη ἄδεια τοῦ συγγραφέα ἢ τοῦ περιοδικοῦ.

